

Jutta Aaltonen

KOVIA VAI PEHMEITÄ KEINOJA?

Sosiaalinen kontrolli nuorisoriikollisuuden hillitsemiseen
ehdotetuissa ratkaisuisa

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Kandidaatin tutkielma

Tammikuu 2024

TIIVISTELMÄ

Jutta Aaltonen: Kovia vai pehmeitä keinoja? Sosiaalinen kontrolli nuorisorikollisuuden hillitsemiseen ehdotetuissa ratkaisuisissa

Kandidaatin tutkielma

Tampereen yliopisto

Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma

Tammikuu 2024

Tämän laadullisen kandidaatintutkielman tarkoitus on selvittää, millaisia sosiaalisen kontrollin keinoja parlamentaarisessa keskustelussa ehdotetaan nuorisorikollisuuden hillitsemiseksi. Nuorisorikollisuus nähdään kasvavana yhteiskunnallisena ongelmana, johon tulee kohdistaa sekä korjaavia että ennaltaehkäiseviä toimia. Erityisesti alaikäisten väkivaltarikollisuuden kiihtyvä kehityskulku ja nuorten havaitut yhteydet katujengeihin ovat herättäneet niin poliittisessa kuin laajemmassakin yhteiskunnallisessa keskustelussa huolta nuorten tulevaisuudesta ja Suomen turvallisuudesta.

Tutkielman aineisto on 8.12.2022 esitetty opposition ”väläkysymys nuoriso- ja katujengirikollisuuden torjumisesta maahanmuutto- ja kriminaalipoliittisin keinoin” sekä sitä 19.12.2022 käsitellyt eduskunnan täysistuntokeskustelu. Aineiston analysointi on suoritettu teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä hyödyntäen vastaten tutkimuskysymykseen: Millaisia sosiaalisen kontrollin keinoja nuorisorikollisuuden torjumiseen eduskunnan täysistuntokeskustelussa esitetään? Analyysin tuloksena aineisto jakautuu kategorioihin kovat eli korjaavat keinot ja pehmeät eli ennaltaehkäisevät keinot. Tutkielma rakentuu sosiaalisen konstruktionismin ja sosiaalisen kontrollin teorian muodostavan teoreettisen viitekehyksen varaan, ja teoriataustan avulla kovien ja pehmeiden keinojen analysointi tapahtuu virallisen ja epävirallisen sosiaalisen kontrollin kategorioiden kautta.

Virallisen sosiaalisen kontrollin käsite kuvaa eri viranomaistahojen suorittamaa kontrollia, kun taas epävirallisen sosiaalisen kontrollin käsitteellä viitataan erilaisten sosiaalisten yhteisöjen ja suhteiden, kuten perheen synnyttämään kontrolliin. Kategorian kovat keinot sisältö kuvaa ainoastaan virallisen sosiaalisen kontrollin keinoja jakautuen maahanmuuttopoliittisiin keinoihin ja kontrollipoliittisiin keinoihin. Pehmeät keinot kategorian alle asettuu sekä virallisen sosiaalisen kontrollin että epävirallisen sosiaalisen kontrollin keinoja. Pehmeiden virallisen sosiaalisen keinojen puolesta puhuvat puheenvuorot keskittyvät nuorten syrjäytymisen ehkäisyn tärkeyteen, kun pehmeitä epävirallisia keinoja kannattavat puheenvuorot puolestaan painottavat nuorten turvallisten ihmissuhteiden tärkeyttä.

Avainsanat: nuorisorikollisuus, katujengirikollisuus, sosiaalinen kontrolli, kriminaalipolitiikka, sisällönanalyysi.

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla

Sisällys

| | |
|--|----|
| 1. Johdanto | 1 |
| 2. Tutkielman tausta | 3 |
| 2.1. Riköskäyttäytyminen nuoruudessa | 3 |
| 2.2. Riköskäyttäytymisen ehkäisy ja torjunta | 4 |
| 2.3. Punitiivisyys ja rikosoikeusajattelu | 7 |
| 2.3.1. Parlamentaarinen politiikka ja punitiivisyys | 8 |
| 3. Teoria | 10 |
| 3.1. Sosiaalinen konstruktionismi | 10 |
| 3.2. Sosiaalinen kontrolli | 11 |
| 4. Tutkimusasetelma | 13 |
| 4.1. Aineisto ja tutkimuskysymys | 13 |
| 4.2. Tutkimusmenetelmä | 15 |
| 4.3. Tutkimusetiikka | 16 |
| 5. Tulokset | 17 |
| 5.1. Kovat keinot | 17 |
| 5.2. Pehmeät keinot | 20 |
| 6. Johtopäätökset | 24 |
| 7. Lähteet | 31 |
| Liite 1: Välikysymys nuoriso- ja katujengirikollisuuden torjumisesta maahanmuutto- ja kriminaalipoliittisin keinoin. | 35 |
| Liite 2: Suomen poliittisten puolueiden asettuminen poliittiselle kentälle maaliskuussa 2023 | 36 |

1. Johdanto

Rikollisuuden määrä on globaalisti ollut laskussa jo 1990-luvun alusta lähtien (Kivivuori, Aaltonen, Näsi, Suonpää & Danielsson 2018, 137). Tästä poiketen Suomessa nuorisorikollisuus on kuitenkin yleistynyt, yhteiskunnallinen huoli nuorten rikoskäyttäytymisestä on kasvanut, ja vuodesta 2015 alkaen ala- ja täysi-ikäisten nuorten rikoskehityskulut, erityisesti väkivaltarikollisuuden osalta, ovat erkaantuneet. Kun 18–29-vuotiaiden keskuudessa väkivaltarikollisuuden määrä on laskenut entisestään, alle 18-vuotiaiden väkivaltarikollisuus on muuttunut määrältään kasvusuuntaiseksi. (Danielsson 2022, 4–5.) Esimerkiksi alle 15-vuotiaiden pahoinpitelystä epäiltyjen määrä on vuosien 2015 ja 2022 välillä lähes tuplaantunut (Haapakangas & Kaakinen 2023).

Rikollisuudesta puhuttaessa viitataan usein lakia rikkoviin tekoihin, jotka tulevat virkavallan tietoisuuteen. Rikoskäyttäytymisen termi kuvaa kuitenkin kaikkea vallitsevasta lainsäädännöstä tai muusta virallisesta säännöstöstä riippumatonta yhteisön sääntöjä rikkovaa käytöstä, joka herättää yhteisössä paheksuntaa (Kivivuori ym. 2018, 19). Se, millaista käytöstä ja millaisia tekoja pyritään kontrolloimaan, on siis riippuvaista siitä, millaisen säännösten kautta yhteiskuntaa tarkastellaan.

Muutoksia pahoinpitelyrikollisuuden yleisyydessä ei voi pelkistää kasvaneeseen väkivallan käytön määrään, sillä myös virallisilla kontrollitoimilla, kuten poliisin, lastensuojeluviranomaisten ja koulun toimilla, sekä pahoinpitelyn tunnusmerkistön ja syyteoikeuteen liittyvillä muutoksilla on siihen oma vaikutuksensa (Kaakinen & Näsi 2021, 185). Esimerkiksi vuoden 2023 alussa voimaan tulleiden lastensuojelulain muutokset, joihin kuuluu muun muassa velvollisuus ilmoittaa hyvinvointialueelle havaitusta hoidon tarpeesta tai lapsen itseään vaarantavasta käyttäytymisestä, saattavat vaikuttaa viranomaisten tietoon tulleen rikollisuuden määrään (Finlex 2022). Näin ollen vaikka rikollisuuden tosiasiallinen määrä olisi pysynyt jokseenkin muuttumattomana, tilastoidun rikollisuuden määrä saattaa vaihdella suurestikin rikollisuuden käsitteen ja tunnusmerkistön muutosten keskellä. Viime vuosikymmenten aikana erityisesti väkivaltarikosten kehys on laajentunut, ja yhä lievemmat tilanteet on kriminalisoitu (Kivivuori ym. 2018, 20). Nuorisorikollisuuden määrä on kuitenkin kasvanut poikkeuksellisen nopeasti. Vuosien 2015–2019 välillä törkeästä pahoinpitelystä tai henkirikoksen yrityksestä epäiltyjen alle 18-vuotiaiden määrä oli 50, kun taas pelkästään vuonna 2020 sama luku oli 70 (em. 187).

Noussut huoli nuorten rikoskäyttäytymisestä ilmenee esimerkiksi nuorisorikollisuuteen liittyvien uutisartikkeleiden määrässä. Uutisointi on keskittynyt muun muassa yksittäisten hätkäyttävien tapausten kuvailuun (HS 2023b), nuorten tekemien rikosten määrän ja käyttämien väkivallan muotojen lisääntymisen havainnollistamiseen (HS 2023a; YLE 2023b; YLE 2023c; YLE 2023d) ja konkreettisten toimien suunnittelun ja käyttöönoton esittämiseen (HS 2023c; YLE 2023a; YLE 2023e; YLE 2023f).

Tässä tutkielmassa pohdin vastausta tutkimuskysymykseen ”Millaisia sosiaalisen kontrollin keinoja nuorisorikollisuuden torjumiseen eduskunnan täysistuntopöytäkirjassa esitetään?” analysoimalla eduskunnan täysistunnon keskustelua välikysymyksestä nuoriso- ja katujengirikollisuuden lisääntymisestä. Teoreettinen viitekehysni rakentuu sosiaalisen konstruktionismin ja sosiaalisen kontrollin teorioiden pohjalle. Analysoin aineistoani käyttämällä laadullista teoriaohjaavan sisällönanalyysin menetelmää hyödyntäen sosiaalisen kontrollin teorian tekemää jaottelua viralliseen ja epäviralliseen sosiaaliseen kontrolliin.

Aloitan pohjustamalla nuorisorikollisuuden, rikoskäyttäytymisen ehkäisemisen ja rangaistushalukkuuden tutkimuksellista kenttää, mistä jatkan luomaan tutkielmani teoreettisen viitekehysten. Tämän jälkeen kuvailen tutkielman tutkimusasetelmaa ja siirryn esittelemään tulokset. Lopuksi pohdin tulosten yhteiskunnallisia merkityksiä ja sitä miten tulokset ovat yhteydessä ilmiöstä tehtyyn aiempaan tutkimukseen.

2. Tutkielman tausta

Tässä luvussa avaan tutkielmani taustaa ja ilmiöstä tehtyä aiempaa tutkimusta. Aloitan kuvaamalla rikoskäyttäytymisen erityistä luonnetta nuoruudessa ja jatkan pohjustamalla rikoskäyttäytymisen ja rikollisen elämäntavan jatkumisen ehkäisemiseen liittyvää tutkimuksellista kenttää. Lopuksi kuvaan tapoja käsittää rikosoikeus sekä rankaisuhaluuden ja parlamentaarisen politiikan jakojen yhteyttä.

2.1. Rikoskäyttäytyminen nuoruudessa

Kriminologisen tutkimuksen huomio rikoskäyttäytymisen ja iän vahvasta yhteydestä on selkeä. Nuoruus on ihmisen rikosaktiivisinta aikaa, ja erityisesti varkaudet, vahingonteot sekä alkoholirikokset ja -rikkomukset ovat nuorten rikosentekijöiden joukossa yleisiä rikoslajeja (Loeber, Farrington, Hipwell, Stepp, Pardini, Ahonen 2015, 152, 160, 164; Kaakinen & Näsi 2021, 181–182). Nuorten rikollisuutta selittävät erityisesti ajattelemattomuus ja ryhmäpaine, mutta myös ylisukupolvinen huono-osaisuus ja irrallisuus yhteisöistä ovat merkittäviä rikoskäyttäytymiselle nuoruudessa altistavia tekijöitä (Pekkarinen 2015). Suomessa rikoslakirikoksista syyllisiksi epäiltyjen nuorten (alle 21-v.) osuus kaikista epäillyistä on vaihdellut vuosien 2000–2020 aikana 18 ja 25 prosentin välillä, mikä puoltaa globaalia huomiota siitä, että ikäryhmien kokoon suhteutettuna nuoret tekevät eniten rikoksia (Kaakinen & Näsi 2021, 181). Tämän tilaston ulkopuolelle jäävät kuitenkin ne teot, jotka eivät tule viranomaisten tietoon, eli piilorikollisuus. Yleinen säännönmukaisuus on, että mitä vakavammasta rikoksesta on kyse, sitä todennäköisemmin se tulee viranomaisten tietoon. Nuorten massarikollisuudesta piiloon jää suurin osa. Teon vakavuuden lisäksi ilmirikollisuuden määrään ja rakenteeseen vaikuttavat myös esimerkiksi ilmoitusalttius ja viranomaistoiminnan kontrollin kohdentaminen. (Emt. 187–188, 191–192.) Piilorikollisuuteen on kuitenkin pyritty pääsemään käsiksi, ja nuorten piilorikollisuutta tarkastelee Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin itse ilmoitetun rikollisuuden kyselyt.

Eri ikäryhmiin viittaavat nimikkeet vaihtelevat Suomen lainsäädännönkin sisällä eri sektoreilla. Nuorisolaki (2016) käsittää nuoriksi alle 29-vuotiaat henkilöt, kun taas nuoriksi rikosentekijöiksi käsitetään 15–20-vuotiaat rikosentekijät (Laki nuorista rikosentekijöistä 1940). Rikosoikeudellisessa kirjallisuudessa puolestaan nuoriksi henkilöiksi kutsutaan 15–17-vuotiaita ja lapsiksi kutsutaan alle 15-vuotiaita (Kaakinen & Näsi, 2021, 180), kun taas vuodesta

2019 lähtien lastensuojelulaki (2007) on pitänyt kaikkia alle 18-vuotiaita lapsina ja 18–24-vuotiaita nuorina.

2.2.Rikoskäyttäytymisen ehkäisy ja torjunta

Länsimaisen kriminaali- ja rankaisupolitiikan kehitys jaetaan perinteisesti kolmeen koulukuntaan: klassiseen koulukuntaan, positivismiin ja uusklassiseen koulukuntaan. Klassinen koulukunta syntyi 1700-luvun Euroopassa valistusfilosofisen aatteen pohjalle. Se korosti ihmisen vapaata tahtoa ja vastuuta omista teoistaan, mutta sitä kritisoitiin siitä, ettei se ottanut huomioon yksilöiden erilaisia lähtökohtia päätöksenteossa. Tämän kritiikin seurauksena syntyi positivismi, joka korosti rikollisten tutkimista ja rikoksen syiden selvittämistä. Positivismia kritisoitiin puolestaan siitä, että se ei huomionnut yhteiskunnallisia rakenteita ja yksilön vastuuta omista teoistaan. (Laine 2014, 387–390)

Kritiikin vaikutuksesta 1800-luvulla siirryttiin takaisin klassisen koulukunnan suuntaan uusklassisen koulukunnan kautta. Uusklassinen koulukunta säilytti tekokeskeisen näkökulman, mutta hyväksyi osittain positivismin ajatuksen syyntakeettomuudesta ja lieventävistä asianhaaroista. Laitostamista kritisoitiin, ja vaihtoehtoisia seuraamuksia ja vankeusrangaistusten lyhentämistä alettiin suosia. Vuosituhannen vaihteessa on esitetty siirtymistä uuspositivismiin aikaan, missä rangaistusten kehitys on muuttunut tekijäkeskeisemmäksi. Uusia yksilöllisiä rikosseuraamusvaihtoehtoja on otettu käyttöön, kuten yhdyskuntapalvelu, nuorisorangaistus ja sähköinen valvontarangaistus. Kriminaali- ja rankaisupolitiikka pyrkii entistä enemmän soveltumaan rikosentekijän yksilöllisiin piirteisiin ja tarjoamaan kuntouttavia ohjelmia uusintarikollisuuden ehkäisemiseksi. (Laine 2014, 391–394.)

Rangaistusten hyödyllisyyttä puolestaan voidaan tarkastella kolmesta eri teoreettisesta näkökulmasta: yleisprevention, kuntouttamisen ja inkapasitaation kautta (Laine 2014, 281–314). Yleisprevention, eli rangaistusten yleistävän vaikutuksen, luomisen tavoite perustuu ajatukseen siitä, että yksilön teosta rankaiseminen toimii muille varoituksena, rikollisuutta ennaltaehkäisevänä ja vähentävänä tekijänä (em. 281). Kuntouttamisen tavoite pyrkii vaikuttamaan rikoksen tekijän taipumukseen syyllistyä rikolliseen käyttäytymiseen ja parantamaan hänen mahdollisuuksiaan toimia yhteiskunnassa rikoksettomasti (em. 286). Inkapasitaatio puolestaan tarkoittaa uusintarikollisuuden ehkäisemiseen pyrkimistä tekemällä rikoksen tekijä yksinkertaisesti kyvyttömäksi siihen. Tähän tavoitteeseen voidaan pyrkiä rikoksesta riippuen esimerkiksi viraltapanon, pitkän vankeusrangaistuksen tai äärimmäisessä

tapauksessa kuolemanrangaistuksen avulla. Inkapasitaation ajatukseen liittyy vahvasti yhteiskunnallisen järjestyksen ylläpitäminen ja muiden yhteiskunnan jäsenten suojeleminen rikollisilta. (Em. 305–306.)

Koulukuntien kehityksen mukaisesti erilaisista ruumiillisista ja pakkohoitoon keskittyvistä rangaistuksista on siirrytty eriluonteisten vankeuksien, valvontojen ja yhdyskuntaseuraamusten pohjalle rakentuvaan kriminaalipolitiikkaan (Laine 2014, 386–393). Suomessa näiden perinteisten rankaisumuotojen lisäksi hyödynnetään muun muassa nuorisorangaistusta, joka on sekä ajallisesti että sisällöllisesti intensiivinen nuoren sosiaalista toimintakykyä edistävä valvontarangaistus. Vankeuden rinnalle syntyneet rankaisuvaihtoehdot eivät kuitenkaan haasta vankilainstituution asemaa, vaan niiden avulla yhä laajempi ja moninaisempi skaala tekoja lasketaan rankaistaviksi (em. 400). Eri rankaisumuodot eivät myöskään asetu todellisuudessa rankaisevuudessaan sellaiseen hierarkiaan kuin niiden ajatellaan asettuvan, missä vankeus koetaan ankarimpana, erilaiset yhdyskuntaseuraamukset tulevat seuraavana ja esimerkiksi sakkorangaistus lievimpänä. Niin sanottujen väliin tulevien seuraamusten myötä tämä perinteinen hierarkia on kohdannut muutoksia. Näiden erilaisten vapaudessa suoritettujen, mutta kontrolliltaan perinteistä valvontarangaistusta ankarampien rangaistusten, kuten kotiarestin, huumehoitoon osallistumisen ja seksuaalirikollisten hoitoon osallistumisen, suorittaminen on koettu vankeusrangaistusta ankarampana. Kokemus rangaistuksen ankaruudesta on toki yksilöllinen ja mahdollisesti riippuvainen siitä, kuinka suuresti rangaistus muuttaa rangaistavan arkea. Merkittävä huomio kuitenkin on, että Yhdysvalloissa suuri osa rikoksentehtävistä valitsee vankeusrangaistuksen valvontarangaistuksen, kuten kotiarestin, sijaan saadessaan mahdollisuuden valita. (Em. 401–402.)

Yksi tapa tehdä tätä ristiriitaa ymmärrettäväksi voisi olla sen pohtiminen, kuinka paljon enemmän muutosta ja henkistä työtä väliin tulevat seuraamukset vaativat mahdollisesti kohtuullisen passiiviseen vankeusrangaistukseen verrattuna. Vankeusrangaistuksen suorittaminen ei edellytä esimerkiksi toiminta- ja ajatusmallien muuttamista, joten vapauduttuaan yksilöllä on mahdollisuus palata totuttuun elämäntapaansa. Tästä herää kysymys: ketä varten rangaistuksia määrätään? Jos vankila ei toimi kuntouttavana laitoksena, ovat vankeusrangaistukset pitkälti ainoastaan vapaudessa olevien turvallisuuden ylläpitämistä varten.

Vankeusrangaistusten tehtävän nähdään olevan sekä yleisprevention luominen että uusintarikollisuuden ehkäiseminen (Fine & van Rooij 2021, 19–20). Vankien määrä Suomessa on pysynyt tasaisena vuosien 2015–2020 välillä, eikä merkkejä vankien määrän vähenemisestä

ole. Merkittävää on myös se, että erityisesti ensikertalaisten vankien määrä on kasvanut 2020-luvun alussa. (Paasonen 2021, 29.) Näin ollen tavoite vankirangaistusten toimimisesta varoituksena muille ei näytä toteutuvan. Jos rikoksen uusiminen määritellään uuden vankeus- tai yhdyskuntapalvelutuomion saamiseksi, 57 % Suomessa vuonna 2014 vapautuneista vangeista uusi rikoksensa vapautumista seuraavien viiden vuoden aikana (em. 30). Mikäli määritelmää laajennetaan käsittämään muunkinlaiset tuomiot, nousee uusintarikollisuusprosentti 75 %:iin vuonna 2012 vapautuneita tarkastellessa (em.). Kun suurin osa vankeusrangaistuksen suorittaneista syyllistyy rikolliseen tekoon uudestaan, ei vankilainstituutio tunnu onnistuvan toisessakaan tavoitteessaan.

1990-luvulla aloitetun rikoslain kokonaisuudistuksen keskeisin tavoite oli vähentää vankeusrangaistuksen käytön määrää hyödyntämällä kuntouttavampia rikosseuraamuksia, kuten yhdyskuntapalvelusta. Kokonaisuudistuksen taustalla vaikutti ajatus vankeuden sosiaalisista haitoista, kuten vangin eristämisestä yhteiskunnasta, hänen sosiaalisten suhteidensa katkeamisesta ja yhteiskuntavastaisten asenteiden mahdollisesta vahvistumisesta. Rikoslakimuutoksella pyrittiin edistämään rikoksentekijän edellytyksiä rikoksettomaan elämään sekä korostaa hänen henkilökohtaisen vastuunsa merkitystä. (Eduskunta 1990, 3.) Esimerkiksi henkilöt, joiden vankeusrangaistus on muunnettu kesken rangaistuksen suorittamisen elektroniseksi valvontarangaistukseksi ovat kokeneet muutoksen helpottaneen vankilasta vapautumiseen liittyvää stressiä ja yhteiskuntaan kiinnittymistä (Villman 2022, 15).

Tästä huolimatta sekä vankeusrangaistusten keskipituuden, pitkien vankeusrangaistusten määrän että tuomittujen vankilavuosien kokonaismäärän kehitykset ovat noususuuntaisia (Kuusisto Mäkelä 2023, 59, 61, 63). Erilaisten yhdyskuntaseuraamusten käyttöönoton jälkeen Suomen vankipopulaatio on kokenut muutoksen. Kun lievemmistä rikoksista tuomitaan yhdyskuntaseuraamukseen, vankeusrangaistukseen tuomittujen joukko koostuu keskimäärin vakavampia rikoksia tehneistä henkilöistä. (Tyni, 168.) Tämä kehitys selittänee ainakin osin vankeusrangaistusten keskipituuden nousua, mutta vankeusrangaistusten määrän ja tuomittujen vankilavuosien määrän nousun selittämiseen se ei kykene.

Rikosseuraamusten, kuten edellä mainitsemiä vankeuden, erilaisten yhdyskuntapalveluiden ja sakkorangaistusten lisäksi rikollisuuteen pyritään vaikuttamaan ennaltaehkäisevällä toiminnalla, joka pyrkii tunnistamaan rikollisuuden juurisyyt ja puuttumaan niihin. Toimiviksi tavoiksi ennaltaehkäistä rikollisuutta on todettu tuloerojen pienentäminen, köyhyyden vähentäminen ja työllistymisen tukien tarjoaminen, yhteisöllisyyden vahvistaminen esimerkiksi asuinalueilla, perheiden tukeminen ja varhaisemman puuttumisen mallien

hyödyntäminen kohdennetusti. (Golash 2005, 155–160.) Suomessa hyödynnettyjä ennalta ehkäiseviä toimia ovat esimerkiksi etsivä nuorisotyö, varhaisen vaiheen ennalta ehkäisemiseen pyrkivä ankkuri-toiminta ja perheterapeuttinen työskentely (Oikeusministeriö 2023a).

Suomalaisia vankeja tarkastellessa on huomattu erityisesti väkivaltarikoksista tuomittujen vankien kiinnittyneisyyden yhteiskuntaan olleen heikkoa jo ennen vankeutta. Esimerkiksi työttömiä tai muilla tavoin työvoiman ulkopuolella olevia oli tässä joukossa yli 70 %. Näiden vankien joukossa myös uusintarikollisuusaste oli korkein, jopa noin 80 %. Samansuuntaisia yhteyksiä on löydetty myös vankien mielenterveyttä ja ruumiillisia sairauksia tarkastellessa. (Suomaa, Ellonen, Aaltonen & Tyni 2021 215–216.) Näin ollen myös erilaisia sosiaaliturvan tukimuotoja voidaan tarkastella ennalta ehkäisevinä toimina.

2.3.Punitiivisuus ja rikosoikeusajattelu

Punitiivisuuden, eli rangaistusasetteiden, vaikutuksia voidaan tarkastella kolmella eri tasolla: yhteiskunnallisen keskustelun, rikosoikeusjärjestelmän ja yksilöiden tasoilla (Kääriäinen 2016, 620). Yksilön rankaisuhalukkuus on kytköksissä siihen, kuinka halukas henkilö on rankaisemaan ja tukahduttamaan rikollista käyttäytymistä. Se rakentuu sen perusteella, näkeekö hän rikollisuuden ja muiden yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisun olevan yksilön vai yhteiskunnan vastuulla. (Gideon & Sherman-Oden 2014, 163; Hogan, Chiricos & Gertz 2005, 402–403.)

Klassisen, rikolliseen tekoon ja siitä rankaisemiseen keskittyvän, rikosoikeusajattelun rinnalle on syntynyt vaihtoehtoisia tapoja suhtautua rikollisuuteen, rankaisemiseen ja käsittää oikeuden toteutuminen. Transitionaalinen oikeusajattelu pyrkii ensisijassa tunnistamaan järjestelmällisiä ja laajalle levinneitä ihmisoikeusloukkauksia. Yksittäisten rikoksentehtäjäiden rankaisemisen sijaan transitionaalinen oikeus pyrkii edistämään uhrien tunnustamista, rauhan, sovinnon ja demokratian mahdollisuuksia sekä puuttumaan väärinkäytösten perimmäisiin syihin. Siihen sisältyy usein toimenpiteiden yhdistelmä, johon kuuluvat rikossyytteet, totuuden kertomien, korvaukset ja institutionaaliset uudistukset. Rangaistavuus on osa transitionaalisen oikeuden lähestymistapaa, muttei sen tärkein painopiste. Sen oikeuskäsityksen mukaan pikemminkin paranemisen, toipumisen ja sovinnon edistäminen ovat kestävän rauhan ja vakauden pohja. (International Center for Transitional Justice 2009, 1–2.)

Toinen esimerkki klassisesta oikeusajattelusta eroavasta tavasta käsittää oikeus on transformatiivinen oikeus (*myös restoratiivinen, korjaava oikeus*). Klassisesta oikeusajattelusta

eroten transformatiivinen oikeusajattelu näkee haitallisen ja väkivaltaisen käytöksen kumpuavan epäoikeudenmukaisista ja ulossulkevista rakenteista ja valtasuhteista. Se kritisoi klassiseen oikeusajatteluun perustuvaa oikeusjärjestelmää siitä, ettei se tunnista väkivallan rakenteellisia juuria sekä siitä, että se pyrkii hoitamaan väkivallan oireita sen sijaan, että se hoitaisi väkivallan syitä. Näin ollen transformatiivinen oikeusajattelu näkee klassisen oikeusajattelun sysäävän vastuun väkivallasta sen yhteiskunnallisilta juurilta yksilöille. Lisäksi transformatiivinen oikeus näkee klassisen oikeusajattelun keskittyvän pitkälti rikoksenteijöihin, jolloin uhrien kokemukset jäävät sivuun. Transformatiivinen oikeusajattelu ei rajoitu erilaisiin yhteiskunnallisiin instituutioihin ja viranomaisten toimintaan, vaan se kuvaa laajempaa tapaa toimia jokapäiväisessä elämässä ja kohdata ihmisiä. Se keskittyy yhteisöjen todellisiin tarpeisiin ja näkee oikeuden toteutuvan silloin, kun sekä uhri että tekijä saavat tarvitsemaansa apua ja tukea. Rankaisemisen koetaan muodostavan väkivallan jatkumon, ja näin ollen keskittyminen kohdistuu tilannesidonnaiseen hoivaan ja kuntoutukseen. (Gready & Robins 2014, 340, 350–359.) Tällainen tapa käsittää oikeus on saanut vaikutteita monien esimerkiksi Pohjois-Amerikan ja Australian alkuperäiskansojen ajattelusta. Korjaavan oikeuden prosesseihin kuuluu muun muassa kunnioittava keskustelukulttuuri, katumuksen tunnistamiseen ja vastuun kantamiseen kannustaminen, muutoksen mahdollisuuden uskomisen, huolehtivuuteen ja parantamiseen pyrkiminen sekä lähiyhteisön ottaminen mukaan päätöksentekoon. (Laine 2014, 403–405.)

2.3.1. Parlamentaarinen politiikka ja punitiivisuus

Yksinkertaistaen poliittisella kentällä konservatiivit puoltavat rikollisuudesta puhuttaessa yksilön vastuuta, kun taas liberaalit kokevat ongelmien kumpuavan yhteiskunnallisista rakenteista. Näin ollen konservatiivit ovat liberaaleja halukkaampia korostamaan kovia rangaistuksia ja uskomaan tämän olevan ratkaisu rikollisuuden taltuttamiseen. Yhteiskunnan rakenteisiin ulottuvia ongelmia korostaessaan liberaalit puolestaan keskittyvät ympäristön ja olosuhteiden vaikutuksiin yksilön rikoskäyttäytymisen takana. (Kääriäinen 2016, 623.) Ihmisten kriminaalipoliittisten näkemysten jakaminen kahteen yksinomaan kuntouttavien toimien kannattamisen ja kovien rangaistusten kannattamisen mukaan on kuitenkin liian yksinkertaistavaa, sillä kuntouttavien toimien kannattaminen ei poissulje kontrollia ja rankaisemista suosivia asenteita (Laine 2014, 394; Mascini & Houtman 2006, 822–836).

Poliittinen suuntautuminen vaikuttaa rankaisuhalukkuuden lisäksi myös siihen, minkä yksilö näkee olevan rikosseuraamusten tehtävä. Konservatiivit ovat taipuvaisia yhdistämään

rangaistukset rikollisuuden kontrolloimiseen, kun taas liberaalit painottavat kuntouttavaa näkökulmaa rikosseuraamuksissa. (Gideon & Sherman-Oren 2014, 163.) Esimerkiksi köyhiä suosivan politiikan vastustaminen, alempiin yhteiskuntaluokkiin suoritettua kontrollin kiristämisen kannattaminen sekä maahanmuuttajien ja sosiaaliturvan vahvistamisen syyllistäminen sisäpoliittisista haasteista kytkeytyvät taipuvaisuuteen suosia voimakasta rangaistavuutta (Hogan, Chiricos & Gertz 2005, 405). Suomen puoluepoliittisessa kontekstissa rankaisuhaluuden vaihtelu ei istu mutkattomasti oikeisto-vasemmisto-akselille, mutta perussuomalaisen puolueen kannattajiksi tai jäseniksi itsensä luokittelevat ovat selvästi muita halukkaampia koventamaan rangaistuksia (Kääriäinen 2016, 627).

3. Teoria

Tässä luvussa esittelen tutkielmani teoreettisen viitekehyksen. Aloitan avaamalla sosiaalisen konstruktionismin teoriaa ja sen kytköksiä tutkielmaani, jonka jälkeen siirryn kuvaamaan sosiaalisen kontrollin teoriaa.

3.1. Sosiaalinen konstruktionismi

Sosiaalisen konstruktionismin teoria lähestyy sosiaalista todellisuutta näkökulmasta, joka korostaa kielellisen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen roolia sen rakentumisessa. Tämä näkemys viittaa siihen, että ympärillämme oleva todellisuus saa merkityksensä juuri kielellisen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta. Siten sosiaalinen todellisuus nähdään aina merkityksellistettynä. Kielen käyttö ja sen erilaiset muodot ovat keskeisiä tekijöitä sosiaalisen todellisuuden muotoutumisessa, ja niiden avulla voidaan luoda useita eri tulkintoja sosiaalisesta todellisuudesta. Tästä näkökulmasta sosiaalinen konstruktionismi pohjaa ajatukseen siitä, ettei tutkija voi tavoittaa absoluuttista totuutta sosiaalisesta todellisuudesta (Gubrium & Holstein 2008, 3).

Käsitys sosiaalisesta konstruktionismista alkoi vakiintua sosiaalitieteellisessä keskustelussa 1960-luvulla. Sen keskeisenä periaatteena pidetään ajatusta maailmasta ja todellisuudesta subjektiivisena kokemuksena. Sosiaalisen konstruktionismin teoria esittääkin, että ihmiset rakentavat alati käsitystään ympäröivästä maailmasta ja todellisuudesta (Gubrium & Holstein 2008, 3).

Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä sosiaalinen konstruktionismi toimii vaikuttaen merkittävästi tutkimuksen eri vaiheisiin niin tutkittavan ilmiön valinnasta tulosten tulkintaan. Vaikka tutkija pyrkii kuvaamaan sosiaalista todellisuutta sosiaalisen konstruktionismin periaatteiden mukaisesti, hän samalla osallistuu aktiivisesti sen luomiseen, minkä vuoksi tutkijan ja hänen tutkimuskohteensakin välinen suhde on konstrukttiivinen. (Jokinen 2016, 203–204). Tämän takia tämäkin tutkielma ei kykene luomaan objektiivista kuvaa tarkastellusta ilmiöstä, vaan osallistuu itsekin nuorisorikollisuuden sosiaalisen todellisuuden muodostamiseen.

Koen sosiaalisen konstruktionismin istuvan hyvin tutkielmani teoreettiseen viitekehykseen sen tarkoitusperien vuoksi. Sosiaalinen konstruktionismi ohjaa minua tarkastelemaan sitä, miten eduskunnan täysistunnon puheenvuorojen kieli ja sen käyttötavat rakentavat todellisuutta

nuoriso- ja katujengirikollisuudesta. Näin tehdessään pääsen kosketuksiin sen kanssa, mitkä tekijät koetaan olevan nuorisorikollisuuden juurisyitä ja miten tähän ilmiöön voitaisiin puuttua.

3.2. Sosiaalinen kontrolli

Sosiaalinen kontrolli on syntynyt yhteiskunnallisen muutoksen seurauksena vastaamaan historiallisesti perheen ja yhteisön suorittamaa kontrollia ja säilyttämään sosiaalinen järjestys (Chriss 2019, 10; Ross 1901b, 550). Sosiaalisen järjestyksen järkkyessä syntyy vahvemman kontrollin yhteiskunnallinen vaade, kun taas järjestyksen säilyessä kattavampia yksilönvapauksia peräänkuulutetaan (Ross 1901b, 550). Se, kuka tätä kontrollia vaatii, riippuu yksittäisten tilanteiden ja sosiaalisten ilmapiirien alkuperästä ja toimijoiden luonteesta (Ross 1901a, 62).

Sosiaalisen kontrollin teoria painottaa inhimillistä tarvetta sosiaalisiin suhteisiin ja yhteiskunnalliseen kuuluvuuteen ja näkee jokaisen ihmisen potentiaalisena rikollisena. Teorian mukaan potentiaalin ja rikollisen toiminnan erottaa yksilön sidosteisuus kontrollia tuottaviin yhteisöihin, ja näin ollen rikollisuutta selittää ulkoa tulevan kontrollin puute. Näin ollen rikolliselle käyttäytymiselle ovat teorian mukaan alttiimpia yksilöt, joilta puuttuu vahvat siteet näihin kontrollia tuottaviin yhteisöihin, kuten harrastustoimintaan tai terveydenhuoltoon (Kivivuori ym. 2018, 171–172; Laitinen & Aromaa 2005, 64–66). Sosiaalinen kontrolli voidaan luokitella epäviralliseen ja viralliseen kontrolliin. Epävirallinen kontrolli kattaa muun muassa perheen ja yhteisöjen synnyttämän kontrollin. Toisaalta virallinen sosiaalinen kontrolli on peräisin valtion ja instituutioiden vallan harjoittamasta kontrollista, mukaan lukien poliisin ja muiden viranomaisten valvonta, uudistukset ja lainsäädännön kautta tapahtuva järjestetty kontrolli (Kivivuori ym. 2018, 165).

Sosiaalisen kontrollin teoriaa voidaan tarkastella kriittisesti esittämällä kysymys: onko pelkkä kontrollin puute riittävä selitys poikkeavalle ja rikolliselle käytökselle (Laine 2014, 120). Teoria näkee rikollisen käytöksen kumpuavan irrallisuudesta sosiaalista kontrollia tuottaviin yhteisöihin, mutta eikö rikollinen toiminta toisaalta juuri johda tämän kaltaiseen irrallisuuteen? Lisäksi sosiaalisen kontrollin teoria on kykenemätön selittämään joitakin rikollisuuteen liittyviä ilmiöitä. Esimerkiksi katujengissä tai muunlaisessa järjestäytyneessä rikollisuudessa mukana oleva henkilö saattaa olla hyvinkin kiinnittynyt tietynlaista kontrollia ylläpitäviin sosiaalisiin yhteisöihin ja instituutioihin. Tästä voidaan päätellä, että myös sosiaalista kontrollia tuottavien yhteisöiden ja instituutioiden laadulla on merkitystä. (Ks. Em.)

Tässä tutkielmassa hyödynnän sosiaalisen kontrollin teoriaa ja käsitettä virallisen ja epävirallisen sosiaalisen kontrollin jaon kautta selvittääkseni, millaisia kontrollin keinoja nuoriso- ja katujengirikollisuuden torjumiseksi esitetään. Tarkoitukseni ei ole selittää nuoriso- ja katujengirikollisuuden syitä, joten en näe sosiaalisen kontrollin teorian epäkohtien vaikuttavan tutkielmaani. Teoria auttaa minua kategorisoimaan erilaisia kontrollin keinoja, ja näin ollen istuu tutkimusasetelmaani.

4. Tutkimusasetelma

4.1. Aineisto ja tutkimuskysymys

Tutkielmani aineisto on ”väläkysymys nuoriso- ja katujengirikollisuuden torjumisesta maahanmuutto- ja kriminaalipoliittisin keinoin” (Eduskunta 2022a, [liite 1](#)) sekä sen ympärillä käyty keskustelu (Eduskunta 2022b). Pääasiallinen mielenkiintoni kohdistuu kuitenkin väläkysymyksestä käytyyn täysistuntokäsittelyyn, sillä näen väläkysymyksen pikemminkin keskustelunavauksena, kuin tutkimuskysymykseeni vastaavana tiedostona. Oppositiopuolueet perussuomalaiset, kokoomus, liike nyt ja kristillisdemokraatit esittivät väläkysymyksen 8.12.2022 ja se käsiteltiin kokonaisuudessaan eduskunnan täysistunnossa 19.12.2022. Keskustelun puheenvuorot jakautuvat puolueittain seuraavasti: perussuomalaiset 31, kokoomus 27, keskusta 17, sosiaalidemokraatit 16, vihreät 10, vasemmisto 4, kristillisdemokraatit 3, ruotsalainen kansanpuolue 2, liike nyt 2. Täysistuntokeskusteluun osallistuneet poliitikot ovat vuoden 2019 eduskuntavaaleissa valittuja kansanedustajia. Olen analyysissäni määritellyt keskusteluun osallistuneiden kansanedustajien puoluekannan sen mukaan, mitä puoluetta he edustivat täysistunnon pitohetkellä.

Väläkysymystä taustoitetaan tuomalla esiin huoli Suomen poikkeuksellisen väkivaltaisesta rikostilanteesta. Nuorten ja katujengien rikollisen toiminnan kuvataan aktivoituneen, ja rikoksen tekijöitä tarkastellessa on havaittu maahanmuuttajataustaisten nuorten yliedustus. Suomen nähdään olevan eriytynyt löysällä maahanmuutto- ja kotoutumispolitiikallaan yleiseurooppalaisesta linjasta. Nuorten rikoskehityksen väkivaltaistumista kuvataan poliisin takavarikoimien teräaseiden määrän kasvulla ja erityisesti alle 15-vuotiaiden tekemissä rikoksissa havaitaan raa’an alistamisen yleistymisen. Katujengien kuvataan hyödyntävän nuoria esimerkiksi huumeiden kauppajina, ja heidän työnsä nähdään rahoittavan jengien toimintaa. Vaikka väläkysymys tuo keskusteluun sekä nuoriso- että katujengirikollisuuden, käsitellään katujengirikollisuutta väläkysymyksen taustaa kuvaavassa tiedostossa pitkälti kuitenkin nuorisorikollisuuden kautta. Taustoitus peräänkuuluttaa ”sekä kovia eli korjaavia että pehmeitä eli ennalta ehkäiseviä keinoja” (Eduskunta 2022a) ongelman ratkaisemiseksi ja kuvaa Suomen kriminaalipolitiikan olevan muita Pohjoismaita pehmeämpää. Myös viranomaisten resurssien kasvattamista ja keinovalikoiman laajentamista sekä lastensuojelun resurssien lisäämistä ja nuorten syrjäytymistä ehkäisevään toimintaan panostamista vaaditaan. (Eduskunta 2022a.)

Niin kuin välikysymyksessä ja sen taustoituksessa, myös täysistuntokeskustelussa nuoriso- ja katujengirikollisuuksista puhutaan rinnakkain ja sekaisin. Kansanedustajien käsitykset näiden ilmiöiden yhteyksistä ovat eriäviä, ja katujengirikollisuuden käsitteellä viitataan eri puheenvuoroissa eri ilmiöihin. Nämä ilmiöt ovat karkeasti jaettuna katujengirikollisuus kokonaisuutena ja nuorisirikollisuus katujengirikollisuuden kategorian sisällä. Tässä tutkielmassa keskityn tarkastelemaan ainoastaan viimeisempänä mainittua näkökulmaa katujengirikollisuudesta, sillä pääasiallinen tiedonintressini kohdistuu nuorisirikollisuuteen. Näin ollen jätän analyysin ulkopuolelle puheenvuorot, jossa katujengirikollisuudesta puhutaan muussa kuin nuorisirikollisuuden kontekstissa.

Eduskunnan täysistunnoissa kansanedustajat tekevät lainsäädäntötyötä sekä muun muassa päättävät valtion budjetista ja käsittelevät Suomea sitovia kansainvälisiä sopimuksia (Eduskunta 2023a). Tärkeinä poliittisen keskustelun alustoina täysistunnot mahdollistavat ajankohtaisista poliittisista asioista keskustelun suullisen kyselytunnin, välikysymyksen, ajankohtaiskysymyksen ja pääministerin ilmoituksen kautta (em.). Käsittelemäni täysistunnon keskustelu rakentuu viidestä eri puheenvuorotyypistä: esittelypuheenvuorosta, ryhmäpuheenvuoroista, varsinaisista puheenvuoroista ja vastauspuheenvuoroista. Keskustelu välikysymyksestä aloitettiin asianomaisen ministerin esittelypuheenvuorolla, jonka jälkeen kysymyksen esittäjien edustaja pitää varsinaisen puheenvuoron. Tämän jälkeen jokainen eduskuntaryhmä pitää ryhmäpuheenvuoron, joista käsittely jatkuu varsinaisilla ja vastauspuheenvuoroilla. (Ks. Eduskunta 2023b.) Jo nopealla aineiston silmäilyllä yksittäisten kansanedustajien puheenvuorot erottuvat eduskuntaryhmien ryhmäpuheenvuoroista kärkkäydellään. Ryhmäpuheenvuorot näyttävät pyrkivän kuvaamaan puolueen kantaa, jolloin niiden sisällöstä puuttuu äärimmäisimmät mielipiteet. Tarkastelen analyysissäni näitä puheenvuoroja tasa-arvoisesti, sillä koen niiden olevan erilaisuudessaan kuitenkin samanarvoisia aineistoni osia.

Olen päättänyt olla tuomatta puheenvuorojen pitäjien henkilöllisyyttä tutkimukseeni, sillä en koe sen olevan merkittävä tekijä tutkimuksen tavoitteiden ja aineiston käsittelyn kannalta. Sen sijaan otan analyysissäni huomioon puhujien edustamat puolueet syvällisemmän yhteiskunnallisen pohdinnan mahdollistamiseksi. Eduskunnan täysistuntoja voi tarkastella jälkikäteen joko videotallenteen tai pöytäkirjan kautta. Tässä tutkielmassa keskityn tarkastelemaan täysistunnon pöytäkirjaa, sillä analysoidessani keskustelun sisältöä

videotallenteen tuomat lisäpiirteet, kuten eleet ja puheenvuorojen sisältämät hiljaiset hetket eivät ole relevantteja tiedonintressini kannalta.

Aineistoni ei heijasta mitä tahansa poliittista puhetta, sillä sen tuottamisen mahdollisuudet ovat rajattuja. Eduskunnan täysistuntojen puhetta tuottavat ainoastaan kansanedustajat, jotka ovat demokraattisen päätöksenteon seurauksena saaneet edellytykset käyttää tätä puhevaltaa. (Kts. Jokinen 2016, 180.) Puheen poliittisuus ei kuitenkaan rakennu ainoastaan sen varaan, missä se esitetään tai millainen sen sisältö on, vaan liittyy myös sen aikaansaamiin vaikutuksiin (Turunen 2015, 69). Parlamentaarinen keskustelu symboloi demokraattista keskustelua ja päätöksentekoa sekä vallankäyttöä. Puheenvuorot koostuvat eri ideologioille perustuvista mielipiteistä, ja kansanedustajien odotetaan sanoittavan ja heijastavan kansan ajatuksia. (Van Dijk 2000, 13.) Monien poliittisten puheiden tavoin, parlamentaariset puheenvuorot hahmottelevat normaalin, virallisen ja hyväksyttävän rajoja (em.), ja näin ollen eduskunnan täysistuntojen puheenvuorojen yhteiskunnalliset merkitykset kantavat yhteiskunnan normeihin ja rakenteisiin asti.

Analyysiäni ohjaava tutkimuskysymys on:

Millaisia sosiaalisen kontrollin keinoja nuorisoriikollisuuden torjumiseen eduskunnan täysistuntokeskustelussa esitetään?

Eduskunnan täysistunnon puheenvuorojen tarkastelu antaa hedelmällisen pohjan myös puoluepoliittisen samaistumisen ja rangaistusasetteiden yhteyden tutkimiseen. Tämä näkökulma ei ole kuitenkaan tutkielmani pääasiallinen tiedonintressi, vaan pikemminkin ohjaa minua pohtimaan analyysini tuloksien yhteiskunnallisia merkityksiä ja kytköksiä Suomen puoluepolitiikkaan.

4.2. Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksessani käytän laadullista teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä analyysimenetelmänä. Tämän lähestymistavan avulla pystyn erottamaan aineistosta havainnot sekä tulkitsemaan niitä niin, että ne asettuvat tutkielmani teoreettiseen viitekehykseen. Käyttämäni tutkimusmenetelmä auttaa minua havaitsemaan ja muokkaamaan havaintoja siten, että tutkijan omat ennakkoletukset vaikuttavat mahdollisimman vähän aineiston analyysin tuloksiin. (Alasuutari 1993, 82–83.)

Sisällönanalyysi sopii tutkimusmenetelmänä erityisesti dokumenttien systemaattiseen ja objektiiviseen analysointiin kyetessään erottamaan tarkastellusta tekstistä monia erilaisia

merkityksiä. Analyysin näkökulmasta kommunikaatio nähdään heijastuksena todellisuudesta, jossa teksti ei ainoastaan kuvaa todellisuutta vaan myös rakentaa sitä. Analyysin päämääränä on luoda selkeä ja tiivis sanallinen kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 54, 117.) Aineistoni ollessa laaja ja monisyinen poliittinen keskustelu, koen sisällönanalyysin auttavan minua jäsentämään sen selkeämpään muotoon analysointia varten.

Tutkielmassani sisällönanalyysi pohjautuu teoriaohjattuun päättelyyn. Tässä lähestymistavassa teoria ei aseta analyysin lähtökohtia vaan pikemminkin toimii apuvälineenä koko analyysiprosessin ajan. Aineiston analyysissä hyödynnän teoreettisia kytkeviä, jotka ohjaavat minua sen edetessä. Analyysi alkaa aineistolähtöisesti, mutta kehittyy edetessään tilanteeseen, jossa ohjaa jokin teoria tai muu tieteellisesti jäsennelty malli. Näin tutkimus rakentuu ilmiöstä aiemmin havaitun ja jäsennellyn tiedon tai teorian päälle. Teoria ei tällöin nouse suoraan aineistosta, vaan tutkija tarkastelee, mikä teoria sopisi parhaiten selittämään aineiston sisältöä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 109–110.) Teoriaohjaava analyysi soveltuu hyvin tutkimusintressiini, sillä sosiaalisen kontrollin käsitettä ympäröivä aikaisempi tieteellinen tutkimus on keskeisessä roolissa jo tutkimuskysymyksessäni. Koen, että aineistolähtöinen lähestymistapa yhdistettynä teoriataustaan analyysin loppuvaiheessa sopii hyvin tutkielmani tiedonintressiin.

4.3. Tutkimusetiikka

Suomen eduskunnan täysistunnot ovat julkisia tilaisuuksia, jotka julkaistaan suorina lähetyksinä eduskunnan verkkosivuilla. Täysistuntojen lähetykset ovat saatavilla verkkosivuilla videotallenteina myös tilaisuuksien jälkeen, ja täysistuntojen keskustelujen pohjalta laaditut pöytäkirjat julkaistaan niin ikään eduskunnan verkkosivuille. Pöytäkirjoissa puheenvuorot on nimikoitu, mutta puhujien ollessa julkisesta asemastaan tietoisia kansanedustajia en koe puhujan henkilöllisyyden julkisuuden olevan eettinen ongelma. Näin ollen tutkimukseni aineistoon ei liity juurikaan tutkimuseettisiä haasteita.

5. Tulokset

Tässä luvussa erittelen analyysini tulokset. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla muodostin aineistosta kaksi pääkategoriaa, jotka ovat nimeltään kovat keinot ja pehmeät keinot. Kattegoria pehmeät keinot jakautuu edelleen alakategorioihin virallinen sosiaalinen kontrolli ja epävirallinen sosiaalinen kontrolli. Ilmaisut kova keino ja pehmeä keino esiintyvät aineistoni puheenvuoroissa toistuvasti. Kovilla keinoilla viitataan korjaaviin keinoihin, ja pehmeät keinot -ilmaisua käytetään puolestaan viitatessa ennaltaehkäiseviin keinoihin. Näitä käsitteitä käytetään pitkälti arkipuheessa, eivätkä ne ole tieteellisiä ilmaisuja. Näin ollen myös poliitikoilla saattaa olla eriäviä näkemyksiä ilmaisujen sisällön eroista. Aineistoa analysoidessani olen kuitenkin määritellyt puheenvuorojen keinot sen mukaan, kuvaavatko ne korjaavia vai ennalta ehkäiseviä keinoja puhujan omasta mahdollisesti eriävästä määrittelystä huolimatta.

Aloitan tulosten esittelyn kuvaamalla kategoriaa kovat keinot, ja jatkan syventymällä kategoriaan pehmeät keinot eritellen sen virallisen sosiaalisen kontrollin ja epävirallisen sosiaalisen kontrollin alakategorioihin.

| Kovat keinot | | Pehmeät keinot | |
|----------------------------------|-----------------------------|----------------------------------|-------------------------------------|
| Virallinen sosiaalinen kontrolli | | Virallinen sosiaalinen kontrolli | Epävirallinen sosiaalinen kontrolli |
| Maahanmuuttopoliittiset keinot | Kontrollipoliittiset keinot | | |

5.1.Kovat keinot

Kategoria kovat keinot sisältää ainoastaan virallisen sosiaalisen kontrollin keinoja, ja nämä keinot jakautuvat edelleen maahanmuuttopoliittisiin ja kriminaalipoliittisiin keinoihin. Kuvaan seuraavaksi ensin aineiston kovia maahanmuuttopoliittisiä keinoja, jonka jälkeen siirryn kuvaamaan aineiston kovia kontrollipoliittisiä keinoja.

Maahanmuuttopoliittiset keinot

Aineiston maahanmuuttopoliittikkaan viittaavat kovat keinot hahmottavat maahanmuuton olevan ensisijainen selitys yleistyneelle ja raaistuneelle nuorisorikollisuudelle. Kansanedustajat eivät usko erilaisten pehmeiden keinojen ja yhteisöihin kannustavien toimien olevan toimivia ratkaisuja, vaan vaativat maahanmuuttopoliittikan kiristämistä. Nimenomaan haitallisen maahanmuuton nähdään olevan haaste, johon tulee puuttua. Haitallisen maahanmuuton käsite sisältää arvottavan jaon hyödylliseen ja haitalliseen maahanmuuttoon. Hyödyllisellä maahanmuutolla viitataan aineistossa työperäiseen maahanmuuttoon ja maahanmuuttoon, joka suuntautuu Suomeen muista länsimaalaisista kulttuureista. Näin ollen haitallisen maahanmuuton käsitteellä viitataan hyödyllisen maahanmuuton kategorian ulkopuolelle jäävään maahanmuuttoon, ja siihen sisällytetään muun muassa pakolaiset ja turvapaikanhakijat. Kategorian puheenvuorot vaativat siis myös maahanmuuton rajoittamista sen koetun hyödyllisyyden perusteella.

Eivät tässä mitkään iltapäiväkerhot ja harrastustakuut auta eikä oikeasti mikään muukaan paitsi maahanmuuttopoliittikan kiristäminen, jotta nimenomaan haitallisen maahanmuuton määrä ei enää hallitsemattomasti kasva.

Perussuomalaiset

Haasteen ei nähdä olevan sen pohtimisessa, miten maahanmuuttajat saataisiin kotoutettua Suomeen mahdollisimman onnistuneesti, vaan itse maahanmuutto koetaan lähtökohtaisesti ongelmana ja uhkana Suomen turvallisuudelle. Erityisesti keskustelu nuorten jengirikollisuudesta kytkeytyy vahvasti keskusteluun ongelmallisesta maahanmuutosta, ja sen nähdään synnyttävän ongelmia, jotka voidaan ratkaista ainoastaan maahanmuuttopoliittikkaa kiristämällä.

*Valitettava tosiasia on se, että länsimaissa viime vuosikymmeninä lisääntynyt nuorisojengirikollisuus linkittyy olennaisella tavalla maahanmuuttoon ja on leimallisesti etnisten vähemmistöjen korostetusti ylläpitämää. Kun näin valitettavasti on, niin on vain tunnustettava se, että tietyillä maahanmuuttajaryhmillä silloin, kun maahanmuuton volyymi on kovin suurta, näkyy olevan sen verran laajoja sopeutumisvaikeuksia, että minkäänlaiset kotouttamistoimenpiteet, mitä Euroopassa on yritetty harjoittaa, eivät ole tuottaneet tulosta siitä huolimatta, että kotouttamistoimenpiteitä on ollut hyvin monenlaisia. Tästä looginen johtopäätös olisikin se, että tietynlainen maahanmuutto tuntuu synnyttävän samanlaisia ongelmia eurooppalaisissa yhteiskunnissa riippumatta siitä, mitä teimme, jolloin onkin olennaista vähentää tämänkaltaista maahanmuuttoa. **Kokoomus***

Täysistuntokeskustelussa verrataan usein Suomen nuoriso- ja katujengirikollisuuden kehitystä Ruotsin ja Tanskan vastaaviin. Ruotsin tilanne esitetään puheenvuoroissa varoittavana esimerkkinä ja Tanskan tiukan maahanmuuttopolitiikan kehityssuuntaa tarkastellaan arvostaen. Ruotsin kaduista maalataan turvaton ja väkivaltainen mielikuva esittelemällä väkivaltarikollisuutta tarkastelevien tilastojen kasvua, ja syyksi tälle turvattomuudelle esitetään liian pehmeä ja salliva maahanmuuttopolitiikka. Tanskan väkivaltarikollisuuskehitys on tilastojen mukaan laskusuunnassa, ja tämän kehityssuunnan nähdään johtuvan kiristetyistä maahanmuuttopolitiikasta. Näihin argumentteihin pohjaten puheenvuorot puoltavat samansuuntaisten maahanmuuttopoliittisten toimien toteuttamista myös Suomessa.

*Arvoisa hallitus, jos ette usko oppositiota, niin uskokaa edes tilastoja ja katsokaa, mitä on tapahtunut Ruotsissa. Niin kuin puheessani sanoin, Ruotsissa herättiin vasta viime keväällä tähän maahanmuuttokriittiseen ajattelutapaan myös muissa puolueissa kuin ruotsidemokraateissa. Tanskassa siihen on herätty jo aikoja sitten. Katsokaa tuloksia: Ruotsissa oli 280 ampumatapausta edellisenä vuonna ja tänä vuonna on 378. Tanskassa oli 87 ampumatapausta ja nytten 12. Kai siellä jotain on tehty oikein, joitain asioita? Jos te ette itse halua mitään tehdä, niin ottakaa edes mallia Tanskasta. **Liike Nyt***

Kokonaisuudessaan koviin maahanmuuttopoliittisiin keinoihin viittaavat puheenvuorot ovat yksinomaan maahanmuuttokriittisiä vaatiessaan maahanmuuttopolitiikan kiristämistä. Erityisesti vasemmiston ja sosiaalidemokraattien kansanedustajat kritisoivat välihuudoissaan ja omissa puheenvuoroissaan alakategorian puheenvuoroja niiden taipumuksesta kuvata maahanmuuttajia homogeenisesti. Tähän alakategoriaan asettui eniten perussuomalaisen ja kokoomuksen edustajien puheenvuoroja.

Kontrollipoliittiset keinot

Kontrollipoliittisia kovia keinoja vaativat puheenvuorot kokevat nykyisen kriminaalipolitiikan ja viranomaisten kontrollikeinojen laajuuden olevan riittämättömiä. Esimerkiksi viranomaisten valtakeinojen lisäämisen uskotaan olevan ratkaisu kärjistyneiden tilanteiden selvittämiseen ja ehkäisemiseen. Puheenvuoroissa vaaditaan kovempia rangaistuksia ja rikosoikeudellisen vastuukärajan laskemista. Rikollisuuden torjumiseen ja ehkäisemiseen halutaan siis pyrkiä koventamalla ja lisäämällä rangaistuksia.

*Viranomaisilla on aina oltava keinot puuttua vaaralliseen tilanteeseen. Jos rikosoikeudellisen vastuun ikäraja olisi alempi, nuoresta iästään huolimatta vaaralliset tapaukset eivät vältyisi vastuulta. **Perussuomalaiset***

Puheenvuoroissa vaaditaan muun muassa aseiden laittomasta hallussapidosta seuraavien rangaistusten koventamista. Myös jengiin kuuluminen nähdään yksilön vaarallisuutta lisäävänä tekijänä, ja rikoksen kytkeytymisestä jengiin halutaan säätää siitä seuraavia rangaistuksia koventava tekijä.

Onneksi jengi- ja nuorisorikollisuus on tauti, johon meillä on lääkkeit. Rangaistuksia on tiukennettava. Rikoslakiin on säädettävä rangaistuksen koventamisperusteeksi jengirikollisuus ja jengien keskinen välienselvittely.

Keskusta

Kontrollipolitiikasta puhutaan täysistuntokeskustelussa myös ottamatta kantaa seuraamusten koventamiseen tai lisäämiseen. Rikosseuraamusprosessien nähdään olevan tarpeettoman pitkiä, ja puheenvuoroissa puolletaankin pyrkimystä niiden nopeuttamiseen. Yhtenä ratkaisuna tähän ehdotetaan erilaisten seuraamuskeinojen käytön monipuolistamista. Suomen kontrollipolitiikan nähdään sisältävän laajan skaalan erilaisia ja eri tilanteisiin sopivia keinoja, joiden käyttöä puheenvuorojen mukaan tulisi lisätä esimerkiksi perinteisten vankeus- ja sakkorangaistusten rinnalla. Nuorisorikollisuudesta puhuttaessa erityisesti nuorisorangaistusten ja yhdyskuntapalvelun hyödyntämisen nähdään olevan toivottu kehityssuunta.

On tarpeellista myös pohtia, olisiko rikoksiin syyllistyneiden nuorten kohdalla mahdollista ottaa käyttöön nykyistä nopeampia seuraamuksia. Yksi tapa olisi nykyistä laajempi mahdollisuus käyttää nuorisorangaistuksia tai yhdyskuntapalvelusta mahdollisesti vasta pitkän oikeuskäsittelyn jälkeen tulevien sakkujen sijaan. Sosiaalidemokraatit

Täysistuntokeskustelun kontrollipolitiikkaa koskevista puheenvuoroista yksikään ei kuitenkaan asetu selkeästi esimerkiksi rangaistusten koventamista tai rikosoikeudellisen ikärajan laskemista vastaan. Puheenvuorot ovat siis kohtuullisen samansuuntaisia, vaikka niissä keskitytäänkin eri kontrollipolitiikan ulottuvuuksiin. Kontrollipolitiikkaan rangaistusten koventamisen ja lisäämisen kautta viittaavat erityisesti perussuomalaisten, kokoomuksen ja keskustan kansanedustajat. Eri rikosseuraamuskeinojen hyödyntämistä ja seuraamusten täytäntöönpanon nopeuttamista puolustavat puolestaan sosiaalidemokraattien, keskustan ja vasemmiston kansanedustajat.

5.2.Pehmeät keinot

Kategorian pehmeät keinot puheenvuorot kuvaavat nuorisorikollisuuden ennalta ehkäisemiseen pyrkivien keinojen kirjoa, ja se jakautuu alakategorioihin virallinen sosiaalinen kontrolli ja epävirallinen sosiaalinen kontrolli. Aloitan kategorian käsittelyn esittelemällä siihen sisältyvien

virallisen sosiaalisen kontrollin keinoja, josta siirryn esittelemään kategorian epävirallisen sosiaalisen kontrollin keinoja.

Virallinen sosiaalinen kontrolli

Alakategorian puheenvuorot uskovat nuorten syrjäytymiskehityksen olevan merkittävä nuorisorikollisuuden taustatekijä. Rikollisuuden ehkäisemiseksi puheenvuoroissa ehdotetaan eri nuorisotyön muotojen hyödyntämistä ja virallisten toimijoiden välisen yhteistyön lisäämistä.

Jengirikollisuuden lopettamisessa avainasia on kuitenkin lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisy laaja-alaisella ja moniammatillisella yhteistyöllä.
Sosiaalidemokraatit

Puheenvuoroissa painotetaan nuorten kokemuksia ja tuodaan keskusteluun heidän äänensä. Erityisesti nuorten nopeampaa pääsyä mielenterveys- ja päihdepalveluiden piiriin peräänkuulutetaan, ja nuorten kokemukset sekä arkisesta että yhteiskunnallisesta merkityksettömyydestä nähdään hälyttävinä. Nuorten kanssa työskentelevillä ammattilaisilla koetaan kuitenkin olevan toimintatapoja syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tavoittamiseen ja auttamiseen. Erityisesti varhaisen vaiheen tukeen perustuva nuoriin kohdistettu Ankkuri-toiminta esittäytyy puheenvuoroissa toimivana ratkaisuna. Erilaisten syrjäytymistä ehkäisevien toimien nähdään kuitenkin olevan tällä hetkellä tavoittamattomia ja riittämättömiä, ja panostamista niiden kehittämiseen vaaditaan.

Jatkuvasti kasvava eriarvoistuminen näkyy taloudellisena, terveydellisenä, sosiaalisena ja koulutuksellisenä eriytymisenä. Jopa joka neljäs nuori kärsii mielenterveyden häiriöistä. Noin kolmasosa nuorista kokee, että heidän elämänsä on merkityksetöntä ja vaikutusmahdollisuudet vähäisiä. Nuorten kaduilla käyttämä väkivalta kumpuaa erityisesti nuorten systemaattisesta ohittamisesta. - - Syrjäytymisvaarassa olevia nuoria ei välttämättä tunnisteta ajoissa eikä heitä ohjata oikea-aikaisiin palveluihin. Syrjäytymisen ehkäisyyn tähtääviä palveluita on tarjolla, mutta palvelukokonaisuus on pirstaloitunut ja riskitekijöihin reagointi riittämätöntä. Olemme kehittäneet Suomessa monia toimivia palveluita, kuten Ankkuri-toimintamallin, mutta näitä palveluita ja niiden saatavuutta tulee lisätä kunnissa todella ripeästi. **Sosiaalidemokraatit**

Vastuuta syrjäytymisestä ei siis kaadeta yksilölle, vaan nuorten syrjäytymisen nähdään johtuvan yhteiskunnan tukiverkkojen hauraudesta. Rikoskäyttäytymisen koetaan olevan nuoren pahoinvoinnin oire, eikä hänen vapaa valintansa. Syrjäytyneiden nuorten esitetään olevan

erityisen alttiita aikuisten hyväksikäytölle ja näin ollen myös esimerkiksi katujengeihin ajautumiselle. Turvallisen kasvuympäristön luominen ja syrjäytymistä ehkäisevän toiminnan tarjoaminen koetaan erityisesti aikuisten velvollisuutena, ja tällaista ympäristöä ja toimintaa pyritään luomaan tuomalla luotettavia ja turvallisia ammattilaisia nuorten elinpiiriin.

*Lasten ja nuorten rikollinen käyttäytyminen on merkki yhteiskunnan epäonnistumisesta. Rikollinen käyttäytyminen on aina oire jostakin. Rikoksiin syyllistyneet lapset ja nuoret ovat aina ensisijaisesti tuen tarpeessa, ja me aikuiset olemme vastuussa siitä, että apu ja tuki kohdentuvat oikein. Me aikuiset olemme vastuussa siitä, että rikoksia ei koskaan synny ja nuoret saavat elää turvallista arkea. Me tarvitsemme nuorten arkeen enemmän turvallisia aikuisia, jotka kuuntelevat nuoria ja joita nuoret kuuntelevat ja arvostavat: opettajia, nuorisotyöntekijöitä, sosiaalityöntekijöitä, ammattilaisia rinnallakulkijoita, joihin nuori voi luottaa ja joista nuori saa turvaa. **Vasemmisto***

Eri viranomaistahojen, kuten sosiaali- ja nuorisotyöntekijöiden, lisäksi myös poliisin toiminta halutaan tuoda lähemmäksi nuoria koulupoliisitoiminnan avulla. Nuorten henkilökohtaisten yhteyksien poliisiin tutussa ympäristössä ajatellaan lisäävän heidän luottamustaan poliisiinstituutioon ja vahvistamaan turvallisuuden tunnetta. Koulupoliisitoiminnalla pyritään ennaltaehkäisemään rikollisuutta poliisien läsnäololla ja lisäämällä tietoisuutta poliisien toiminnasta sekä sujuvoittamaan koulun ja poliisin yhteistyötä.

*On erittäin hyviä kokemuksia tästä koulupoliisitoiminnasta tai koulukummipoliisitoiminnasta, että poliisit ovat läsnä kouluissa lähestulkoon kaverina ja oppilaiden kanssa, ja jos on huolia, voidaan niistä puhua ja keskustella. **Keskusta***

Täysistuntokeskustelussa alakategorian puheenvuorot kohtaavat myös laajasti kritiikkiä, joka kohdistuu erityisesti erilaisten pehmeiden virallisen sosiaalisen kontrollin keinojen hyödyttömyyden kuvaamiseen. Kritiikin mukaan näitä keinoja on tuettu ja sovellettu lähihistoriassa, mutta niiden avulla ei ole saavutettu toivottuja tuloksia. Tätä kritiikkiä esittävät erityisesti perussuomalaiset kansanedustajat. Ennalta ehkäisevien virallisen kontrollin keinojen tukemisen ja hyödyntämisen puolesta puhuvat sen sijaan erityisesti vasemmiston, sosiaalidemokraattien ja vihreiden kansanedustajat.

Epävirallinen sosiaalinen kontrolli

Epävirallisen sosiaalisen kontrollin alakategorian puheenvuorot puhuvat turvallisten henkilökohtaisten ihmissuhteiden muodostamisen puolesta. Rikollisen toiminnan nähdään

kumpuavan turvattomaksi koetusta sosiaalisesta ympäristöstä ja nuorten nähdään kaipaavan turvallisia kontakteja aikuisiin ihmisiin ikätovereiden rinnalla.

Nämä nuoret itse toivovat enemmän pysyviä aikuisia, enemmän pysyviä aikuisia sinne omaan arkeensa. Vasemmisto

Kaikkia turvallisia ihmissuhteita aikuisiin ei kuitenkaan nähdä samassa valossa, vaan erityisesti perhesuhteiden vahvistamista puolletaan. Tilannetta, jossa suhde viranomaisiin on lapsen tai nuoren lähin ihmissuhde aikuiseen kuvaillaan surulliseksi ja perheiden koetaan olevan yhteiskuntamme tärkein yksikkö.

--kyllähän on kamala tilanne pienelle, nuorelle, kasvavalle ihmiselle, jos hänen lähin omainen on viranomaisiin. Lapsen paikkahan on kotona eikä tuolla kadulla. 10- ja 12-vuotiaan lapsen paikka on kotona isän ja äidin luona tai jonkun huoltajan luona. Toivonkin, että tähän kiinnitetään huomiota. Eihän tämä yhteiskunta pyöri, jos tämä maailman perussolu eli perhe hajotetaan. Keskusta

Tämän kriisinä koetun tilanteen, jossa nuoret irtaantuvat yhteiskunnan rakenteista ja erityisesti perheistään, ajatellaan johtuvan perinteisen perheen merkitystä korostavan arvopohjan romuttumisesta. Osassa puheenvuoroista ajatus kietoutuu myös kristinuskonnolliseen maailmankuvaan elämästä jumalan pyhänä luomuksena, millä pyritään entisestään voimistamaan argumentin retoriikkaa. Tien nuorten hyvinvointiin nähdään kulkevan perheiden kautta.

Tämä kotimainen katujengi- ja nuorisoriikollisuusongelma ei kosketa vain syrjäytyneitä ihmisiä vaan ihan hyväosaisten perheitten lapsia ja nuoria. Siinä näen takana pääasiassa sen, että meidän arvoperusta on romuttunut laajasti tässä yhteiskunnassa. Meidän pitäisi nostaa perhe, koti, äiti, isä, lapset, tytöt ja pojat siihen asemaan, mihin ne kuuluvat luojan luomina, ja tältä pohjalta rakentaa sitä yhteiskunnan perusyksikköä, perhettä, ja tukea perheitä sekä kasvatuksen että taloudellisen toiminnan kautta. Näin pystyttäisiin vaikuttamaan tämän oman kansan turvalliseen kehitykseen. Perussuomalaiset

Kaikki täysistuntokeskustelussa esitetyt epävirallisen sosiaalisen kontrollin keinot ovat ennalta ehkäiseviä keinoja, mutta tämä alakategoria erottuu silti muista harvinaisimpana. Erityisesti keskustan kansanedustajien puheenvuoroissa epävirallisen sosiaalisen kontrollin painotus näkyy perheen merkityksen korostamisessa. Kansanedustajat näyttävät jakavan saman arvostuksen turvallisia ihmissuhteita ja perhettä kohtaan, sillä epävirallisen sosiaalisen kontrollin keinoja puolustaa koko puoluepoliittinen kenttä.

6. Johtopäätökset

Tässä tutkielmassa olen pohtinut parlamentaarisen keskustelun ratkaisuehdotuksia nuorisorikollisuuden ongelmaan vastaamalla tutkimuskysymykseen ”Millaisia keinoja nuorisorikollisuuden torjumiseen eduskunnan täysistuntokeskustelussa esitetään?”. Sosiaalisen kontrollin ja sosiaalisen konstruktionismin teorioiden muodostaman teoreettisen viitekehyksen avulla analysoin aineistoni sisältöä, ja analyysin tuloksena olen jakanut aineiston sisällön kahteen pääkategoriaan: koviin, eli korjaaviin keinoihin ja pehmeisiin eli ennalta ehkäiseviin keinoihin.

Kategoria kovat keinot sisältää sosiaalisen kontrollin teorian jaottelusta virallisen ja epävirallisen sosiaalisen kontrollin välillä ainoastaan virallisen sosiaalisen kontrollin keinoja. Nämä keinot jakautuvat edelleen maahanmuuttopoliittisten keinojen ja kontrollipoliittisten keinojen alakategorioihin. Maahanmuuttopoliittisten keinojen toimeenpanon puolesta puhuvat puheenvuorot näkevät yhteyden maahanmuuton lisääntymisen ja nuorisorikollisuuden lisääntymisen välillä ja haluavat kiristää Suomen maahanmuuttopoliittista linjaa. Kontrollipolitiikkaan kytkeytyvät puheenvuorot liittävät lisääntyneen nuorisorikollisuuden määrän niin viranomaisten keinovalikoiman ja rangaistusten riittämättömyyteen kuin rikosoikeudellisen vastuukärajan alhaisuuteen.

Ennalta ehkäisevien keinojen pääkategoria pitää sisällään sekä virallisen että epävirallisen sosiaalisen kontrollin keinoja. Pehmeisiin virallisen sosiaalisen kontrollin keinoihin viittaavat puheenvuorot kokevat lisääntyneen nuorisorikollisuuden johtuvan nuorten syrjäytymiskehityksestä. Puheenvuorot korostavat erityisesti viranomaistahojen yhteistyön vahvistamisen ja erilaisten tukiverkkojen ja -toimien lisäämisen tärkeyttä tähän kehitykseen puuttumisessa. Epävirallista sosiaalista kontrollia painottavat puheenvuorot keskittyvät nuorisorikollisuuden pulmassa nuorten kasvatukseen, perhesuhteisiin ja turvallisiin ihmissuhteisiin aikuisten kanssa.

Kun tutkielman tuloksia tarkastelee alaluvussa 2.2. käsittelemäni kriminaali- ja rankaisupolitiikan koulukuntien ja rangaistusten hyödyllisyyttä tarkastelevien näkökulmien valossa, löytyy kontrollipoliittisten keinojen alakategorian näkemyksillä yhteyksiä näihin molempiin. Kontrollipoliittisten keinojen alakategorian ajatukset rangaistusten koventamisesta ja rikosoikeudellisen vastuukärajan alentamista heijastavat klassisen koulukunnan painotusta ihmisen vapaaseen tahtoon ja vastuuseen. Nämä ajatukset yhdistyvät niin ikään yleisprevention ja inkapasitaation näkökulmiin rangaistuksien hyödyllisyydestä. Yleisprevention ajatuksen

mukaan rangaistusten toimiessa kaikille varoituksena, lisäksi tämän alakategorian ehdotusten käyttöönotto tätä rangaistusten yleistävää vaikutusta. Tästä näkökulmasta myös rangaistuksia voidaan ajatella ennalta ehkäisevinä toimina. Toisaalta eri kontrollipoliittisten keinojen vahvistaminen edistäisi myös inkapasitaation tavoitetta estää rikoksentekijöitä tekemästä enempää rikoksia esimerkiksi vankeuden kautta. Niin ikään kontrollipoliittisten keinojen alakategorian näkemys erilaisten yksilöllisempää soveltuvuutta huomioivien seuraamuskeinojen hyödyntämisen lisäämisestä istuu tavoitteeltaan uuspositivistisen koulukunnan ajatukseen rangaistusten tekijäkeskeisyydestä. Nämä näkemykset vertautuvat myös kuntouttamisen tavoitteeseen, kun rikoksen tekijöihin kohdistetaan rangaistuksia, jotka pyrkivät samalla edesauttamaan heidän liittymistään takaisin yhteiskuntaan.

Korjaavat maahanmuuttopoliittiset keinot vertautuvat inkapasitaation näkökulmaan, mikäli alakategoriaan liittyviä keinoja, kuten käännyttämis- ja karkoittamispäätöksiä, verrataan rangaistuksiin. Kun alakategorian mukaan nuorisirikollisuuden lisääntymisen juurisyy on maahanmuutto, voidaan tämä kehitys katkaista estämällä Suomeen suuntautuva maahanmuutto ja karkottamalla maahanmuuttajat Suomesta. Aineistossa esitettyjen pehmeiden keinojen valikoima puolestaan ei vertaudu kriminaali- ja rankaisupolitiikan koulukuntiin eikä rangaistusten hyödyllisyyttä tarkasteleviin näkökulmiin, sillä esitetyt ennalta ehkäisevät keinot pyrkivät nimensä mukaisesti ehkäisemään rangaistavien tekojen tapahtumista ennalta.

Useimmat aineistoni puheenvuorot tunnustavat sekä korjaavien että ennalta ehkäisevien keinojen tarpeellisuuden, mutta käsitykset siitä kumpia keinoja hyödynnetään jo riittämiin ja ajatukset siitä kumpiin keinoihin tällä hetkellä tulisi panostaa eroavat pitkälti puoluepoliittisen sitoutumisen mukaan. Vasemmisto-oikeisto- ja liberaali-konservatiivi-akselien mukaan muodostuvalla poliittisella kartalla tarkastelemani täysistunnon pitohetkellä eduskunnassa vaikuttaneet puolueet sijoittuvat kartalle pitkälti arvoparien vasemmisto-liberaali ja oikeisto-konservatiivi muodostamille alueille Helsingin Sanomien 2023 eduskuntavaalien vaalikoneen vastauksien mukaan (HS 2023d, [liite 2](#)). Tästä eroten sekä liike nyt että kokoomus edustavat Suomen poliittisen kentän oikeistopäätä, mutta asettuvat liberaali-konservatiivi-akselin keskikohtaan. Ainoa selkeästi näistä arvopareista erottuva puolue on Suomen ruotsalainen kansanpuolue (Rkp), joka asettuu kartalla arvoparin oikeisto-liberaali muodostamaan alueeseen. Puolueet perussuomalaiset, kristillisdemokraatit ja keskusta sijoittuvat arvoparin oikeisto-konservatiivi muodostamalle alueelle, kun taas puolueet sosiaalidemokraatit (Sdp), vihreät ja vasemmisto arvoparin vasemmisto-liberaali muodostamalle alueelle. (Em.)

Tutkielman tuloksista tekemieni havaintojen mukaan puolueiden kannattamat sosiaalisen kontrollin keinot nuorisoriikollisuuden hillitsemiseksi näyttävät jakautuvan pitkälti arvoparien oikeisto-konservatiivi ja vasemmisto-liberaali mukaan. Aineistoni sisältäessä harvoja puolueiden liike nyt, kristillisdemokraatit ja ruotsalainen kansanpuolue puheenvuoroja, jätän nämä puolueet tämän tarkastelun ulkopuolelle.

Arvoparin vasemmisto-liberaali muodostamalle alueelle sijoittuvien puolueiden sosiaalidemokraatit, vihreä ja vasemmisto kansanedustajat painottavat puheenvuoroissaan erityisesti ennalta ehkäiseviä virallisen sosiaalisen kontrollin keinoja. Lisäksi nämä kansanedustajat kannattavat ennalta ehkäisevien epävirallisen sosiaalisen kontrollin keinoja ja niitä korjaavia kontrollipoliittisia keinoja, jotka keskittyvät tavoitteeseen erilaisia seuraamuskeinoja monipuolisemmin, hyödyntämistä. Toiseksi ryhmittymäksi muodostuu perussuomalaisten ja kokoomuksen kansanedustajien puheenvuorot. Puolueiden edustajat kannattavat erityisesti sekä maahanmuuttopoliittisia että kriminaalipoliittisia, erityisesti rangaistusten koventamiseen ja lisäämiseen keskittyviä, keinoja. He tunnistavat erilaisten ennalta ehkäisevien keinojen merkityksen, mutta eivät luota varsinkaan ennalta ehkäisevien virallisen sosiaalisen kontrollin keinojen toimivuuteen eivätkä näe niitä ensisijaisina keinoina nuorisoriikollisuuden määrän hillitsemisessä. Perussuomalaisten ja kokoomuksen kansanedustajat kuitenkin asettuvat ennalta ehkäisevien epävirallisen sosiaalisen kontrollin keinojen taakse, mikä ilmenee heidän tavassansa arvostaa perhettä ja luottaa turvallisen kotiympäristön vaikutukseen. Keskustan edustajien puheenvuorojen kirjo erottautuu tästä jaosta. Puolueen edustajat painottavat vahvinten ennalta ehkäiseviä epävirallisen kontrollin keinoja, mutta näkevät myös korjaavien kontrollipoliittisten keinojen ja ennalta ehkäisevien virallisen kontrollin keinojen merkityksen.

Alaluvussa 2.3.1. esittelemäni Juha Kääriäisen (2016) tekemät havainnot Suomen poliittisten puolueiden jakautumisen vasemmisto-oikeisto-akselille ja rankaisuhaluukkuuden vaihtelun epäselvästä yhteydestä heijastuu myös tutkielman tuloksista tekemiini havaintoihin. Vasemmisto-oikeisto-jaon antaessa osviittaa puolueen rankaisuhaluukkuuden voimakkuudesta esimerkiksi kokoomuksen näkemykset eivät näytä asettuvan oikeistolaiseen vahvaan rankaisuhaluukkuuteen, kun taas havaintojeni mukaan perussuomalaisten rankaisuhaluukkuus vaikuttaisi olevan kokoomuslaisten vastaavaa voimakkaampaa. Yksilön rankaisuhaluukkuus vaikuttaa puheenvuorojen perusteella liittyvän siihen, kuinka voimakkaasti erilaisia korjaavia keinoja hän kannattaa. Myös havainto siitä, etteivät kriminaalipoliittiset näkemykset jakaudu

mutkattomasti kuntouttavien toimien ja rangaistusten kannattamiseen heijastuvat omiin havaintoihini.

Aineistoni puheenvuoroissa nuoriso- ja katujengirikollisuuksista puhutaan sekä ristiin että rinnakkaisina ilmiöinä, vaikka puheenvuorojen kontekstia tarkasteltaessa katujengirikollisuus asettuu sekä nuorisorikollisuuden osaksi, alalajiksi että omaksi ilmiökseen. Häilyvät rajat ilmiöiden käsittämisen välillä vaikeuttavat niiden erillistä tarkastelua ja luovat virheellistä kuvaa ilmiöiden yhteydestä toisiinsa. Erityisesti nuorten katu- ja kouluväkivalta sekä katujengien toiminta yhdistetään toisiinsa virheellisesti. Tarkasteleman täysistunnon keskustelukulttuuria ja sisällöllistä linjaa on varmasti ohjannut siinä käsitellyn välikysymyksen johdattelava tapa liittää nämä ilmiöt toisiinsa.

Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin tutkijatohtori Markus Kaakinen ja rikosoikeuden professori Kimmo Nuotio (2022) ilmaisevat huolensa katujengien sekoittamisesta nuorten katu- ja kouluväkivaltaan Helsingin Sanomien mielipidekirjoituksessaan. Kaakinen ja Nuotio näkevät katujengi-käsitteen olevan sopimaton kuvaamaan Suomessa tapahtuvaa rikollisjengien ja rikollisten verkostojen toimintaa, ja kokevat käsitteellisten epäselvyyksien tuottavan ongelmallisia yksinkertaistuksia. Nuorten rikoskehityskulkua Suomessa verrataan toistuvasti esimerkiksi Ruotsin väkivaltarikollisuuden tilanteeseen. Puhuttaessa nuorten lisääntyvästä väkivaltarikollisuudesta katujengirikollisuutena tulee ilmiö rinnastetuksi Ruotsin vakavaan aseväkivaltatilanteeseen, joka todellisuudessa eroaa ensin mainitusta huomattavasti. Kaakinen ja Nuotio myös muistuttavat, että lisääntynyt nuorisorikollisuus ei ole seurausta katujengien aktiivisuudesta, vaan kyseessä on kaksi toisistaan riippumatonta ilmiötä, joihin tulee myös puuttua toisistaan eriävin toimin. (Kaakinen & Nuotio 2022.)

Liittämällä erilaiset nuorisorikollisuuden muodot, kuten katu- ja kouluväkivallan, katujengirikollisuuteen tulevat poliitikot ja media luoneeksi nuorisorikollisuudesta katujengirikollisuuteen verrattavan ilmiön. Kriminologi David Indermaur (2009) näkee tämänkaltaisen rikosoikeudellisen populismin vaarallisena. Indermaur argumentoi yksinkertaistavan politiikan johtavan perusteettomasti ankarampiin rangaistuslainsäädäntöihin ja vankeusasteen kasvuun, luovan vääristyneen käsityksen rikollisuudesta ja oikeudesta ja johtavan poliittiseen kansalaisten pelon ja vihan hyväksikäyttöön. Lisäksi hän näkee ilmiön vaikuttavan sosiaalisesti haitallisesti yksilöihin perheisiin ja yhteisöihin ja johtavan rangaistustoimenpiteisiin, jotka ovat tehottomia sekä kustannuksellisesti että rikollisuuden

vähentämisen näkökulmasta. Indermaur on hahmottanut keskeisiä strategioita tämänkaltaisen rikosoikeudellisen populismin vaikutusten tasaamiseen. Hän ehdottaa kriminologisen asiantuntemuksen laajempaa hyödyntämistä poliittisella tasolla, sensaatiohakuisen raportoinnin haastamista vaihtoehtoisilla näkökulmilla, kansan rikollisuuteen ja oikeusprosesseihin liittyvän tietoisuuden kasvattamista, rikosoikeudellisen tiedon tekemistä saavutettavammaksi ja kansan näkemysten huomioimista rikosoikeudellisten prosessien uudistamisessa. (Indermaur 2009.)

Rikosoikeudellisen populismin kaltaiset ilmiöt sivuuttavat myös erilaisten käsitteellisten, tunnusmerkistöllisten ja kontrollitoimintaan kohdistuvien muutosten vaikutuksen havaitun rikollisuuden määrään. Yksinkertaistetusti esimerkiksi valtion kontrollitoiminnan lisääminen tuo viranomaisten tietoon lisää piilorikollisuutta, ja tuottaa vääristyneen kuvan rikollisuuden lisääntymisestä yhteiskunnassa. Kontrollitoiminnan lisääntymisen lisäksi muun muassa kansalaisten rikosoikeudellisen tietämyksen kasvu ja digitalisoitumisen mahdollistamat uudet valvonnan ja kontrollin tavat ovat tekijöitä, jotka lisäävät virkavallan tietoisuuteen tulevan rikollisuuden määrää. (Ks. Kivivuori ym. 2018, 292–293.) Myös esimerkiksi medially ja yrityksillä on mahdollisuus vaikuttaa siihen, kokevatko yhteiskunnan jäsenet ympäristönsä turvattomaksi rikollisuuden uhkan takia (em. 286). Rikollisuus ja muu poikkeava käytös ovat yhteiskunnallisesti suurta mielenkiintoa herättäviä teemoja, ja esimerkiksi järkytystä ja pelkoa herättävät uutiset keräävät paljon lukijoita ja ovat näin tuottoisia. Medioilla on siis rahallinen intressi vaikuttaa luovat lukijoidensa käsityksiin rikollisuudesta esimerkiksi kohu-uutisoinnin ja kärjistävän kielenkäytön avulla. Turvallisuusalan yrityksillä on puolestaan rahallinen intressi rikollisuuden ja turvattomuuden pelon lietsomiseen. Saadaksean esimerkiksi kotitaloudet ostamaan omaan asuntoonsa hälytysjärjestelmän, näiden yritysten on pystyttävä vakuuttamaan heidät tämän tarpeellisuudesta. Nämä tekijät saattavat siis osaltaan vaikuttaa yhteiskunnalliseen käsitykseen nuorisoriikollisuuden tilasta ja uhasta toteutuneen rikollisuuden rinnalla.

Joulukuun 2022 jälkeen, milloin aineistonani toiminut täysistuntokeskustelu käytiin, Suomen politiikassa on tapahtunut merkittäviä muutoksia. Yksinkertaistetusti sanottuna kevään 2023 eduskuntavaalien myötä hallitus ja oppositio ovat vaihtoivat paikkoja nykyisen hallituksen koostuessa puolueista kokoomus, perussuomalaiset, ruotsalainen kansanpuolue ja kristillisdemokraatit. Kesäkuussa 2023 julkaistussa hallitusohjelmassa (Valtioneuvosto) nuorisoriikollisuuteen viitataan kohdassa 10.1 Kansallista turvallisuutta ja yhteiskunnan kriisinkestävyttä vahvistetaan. Ohjelmassa nuorisoriikollisuuteen viitataan tarkastelemani välikysymyksen mukaisesti jengiriikollisuuden yhteydessä. Nuorisoriikollisuuteen pyritään

puuttumaan niin ennalta ehkäisevien kuin korjaavien keinojen kautta hyödyntäen monipuolista ammatillista asiantuntijuutta. (Valtioneuvosto 2023.)

Hallitus tunnistaa nuoriso- ja jengirikollisuuden lisääntymisen vakavaksi ongelmaksi. Hallitus on sitoutunut ottamaan käyttöön tarvittavat keinot nuoriso- ja jengirikollisuuden määrätietoiseksi torjumiseksi ja vähentämiseksi.

Ongelman ratkaisemiseksi hallitus toteuttaa laajan joukon sekä kovia että pehmeitä toimenpiteitä. Ilmiöön puuttuminen vaatii moniammatillista otetta. Muutokseen otetaan mukaan koko yhteiskunta, lähtien kotien ja vanhempien kasvatustuella tuesta sekä syrjäytymisen ja syrjinnän vastaisesta työstä aina kotoutumis- ja maahanmuuttopolitiikkaan saakka. (Valtioneuvosto 2023.)

Hallitusohjelmaan kirjatut toimenpidesuunnitelmat heijastavat nykyisten hallituspuolueiden kantoja aineistossani. Hallitusohjelmassa kuvataan esimerkiksi törkeästä ampuma-aserikoksesta määrättävän vankeusrangaistuksen keston nostoa, Tanskan kontrollipoliittisen mallin tarkempaa selvitystä sekä exit-toiminnan laajentamista kattamaan katujengirikollisuuden. (Valtioneuvosto 2023.) Lisäksi oikeusministeriö nimesi työryhmän tekemään selvityksen hallitusohjelman mukaisista lainsäädännöllisistä kehityskohteista (Oikeusministeriö 2023c). Selvitys julkaistiin joulukuussa 2023 ja se kuvaa rikosentorjunnan organisoinnin ja ruorisirikollisuuden vähentämisen koordinoinnin keinoja ja tavoitteita (Oikeusministeriö 2023b). Hallitusohjelmassa säädetään myös maahanmuuttopolitiikan muutoksista kohdassa 10.3 Maahanmuutto- ja kotoutumispolitiikka. Esimerkiksi turvapaikanhakujärjestelmää tullaan kiristämään, Suomen pakolaiskiintiötä pienentämään, kansalaisuuslakia tiukentamaan ja laittomasti maassa olevilta poistetaan oikeus sosiaaliturvaan. Näitä päätöksiä voidaan tarkastella myös keinona pyrkiä puuttumaan nuorisirikollisuuteen, kun erityisesti suurimmat hallituspuolueet painottivat tarkastelemassani täysistuntokeskustelussa silloisen maahanmuuttopolitiikan yhteyttä nuorisirikollisuuden lisääntyneeseen määrään. (Valtioneuvosto 2023.)

Perinteisesti Suomessa rikollisuuden kontrollointi on nähty pitkälti asiantuntijoiden, eikä niinkään poliitikkojen vastuuna (Kääriäinen 2016, 624). Sekä tarkastelemani täysistuntokeskustelun että nykyisen hallituksen hallitusohjelman sisällöt kuitenkin viestivät jonkinlaisesta muutoksesta tällä saralla. Poliitikot vaikuttavat määrättävän kehityksen asiantuntijoiden mahdollisuuksille vaikuttaa rikoskehitysten suuntiin ja tukea rikoksen

tekijöitä. Jääkin nähtäväksi, kuinka yhtäältä tämä muutos ja toisaalta nykyisen hallituksen säätämät toimet vaikuttavat nuorisorikollisuuden tulevaisuuden kehityssuuntiin.

7. Lähteet

Alasuutari, Pertti (1993) Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.

Chriss, James J. (2019) Social Control: History of the Concept. Teoksessa Mathieu Deflem (toim.) The Handbook of Social Control. Hoboken: Wiley-Blackwell, 7–22.

Danielsson, Petri (2022) Nuorten väkivaltarikollisuuden määrä ja piirteet poliisin tietoon tullen rikollisuuden valossa. Keskusrikospoliisi: Tiedosteluosasto, strateginen analyysi. <https://poliisi.fi/documents/25235045/0/raportti-nuorten-vakivaltarikollisuus-poliisi.pdf/5707ff63-fce5-b1a3-83ed-6ae62808adfa/raportti-nuorten-vakivaltarikollisuus-poliisi.pdf/raportti-nuorten-vakivaltarikollisuus-poliisi.pdf?t=1646715994222>. Haettu 2.10.2023.

Eduskunta (1990) Hallituksen esitys HE 62/1990. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_62+1990.pdf.

Eduskunta (2022b) Pöytäkirja PTK 143/2022 vp, 1–96. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Poytakirja/Documents/PTK_143+2022.pdf.

Eduskunta (2022a) Välikysymys VK 6/2022 vp. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kysymys/Documents/VK_6+2022.pdf.

Eduskunta (2023a) Yleistietoa eduskunnan täysistunnoista. <https://www.eduskunta.fi/FI/taysistunto/Sivut/Tietoa-taysistunnoista.aspx>. Haettu 9.11.2023.

Eduskunta (2023b) Millaisia puheenvuoroja eduskunnan täysistunnoissa pidetään? <https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/tietopalvelulta-kysyttya/Sivut/millaisia-puheenvuoroja-eduskunnan-taysistunnoissa-pidetaan.aspx>. Haettu 9.11.2023.

Fine, Adam & van Rooji, Benjamin (2021) The Behavioral Code: The Hidden Ways the Law Makes Us Better... Or Worse. Boston: Beacon Press.

Finlex (2022) Laki lastensuojelulain muuttamisesta, 610/2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20220610>. Haettu 7.1.2024.

Gideon, Lior & Sherman-Oren, Ayala (2014) The Role of Social Distress, Political Affiliation, and Education in Measuring Punitive Attitudes: Israel as a Case Study. *International Criminal Justice Review* 2:24, 151–171. DOI: 10.1177/1057567714536033.

Golash, Deirdre (2005) The Case against Punishment: Retribution, Crime Prevention, and the Law. New York: New York University Press.

Gubrium, Jaber F. & Holstein, James A. (toim.) (2008) Handbook of Constructionist Research. New York: Guilford Press.

Haapakangas, Kimmo & Kaakinen, Markus (2023) Mitä tuoreimmat tilastot kertovat nuorten väkivaltarikollisuudesta? Tieto & trendit: Tilastokeskus. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2023/mita-tuoreimmat-tilastot-kertovat-nuorten-vakivaltarikollisuudesta/>. Haettu 2.10.2023.

Hogan, Michael J., Chiricos, Ted & Gertz, Marc (2005) Economic Insecurity, Blame, and Punitive Attitudes. *Justice Quarterly* 22:3, 392–412. DOI: 10.1080/07418820500219144.

HS (2023a) Alaikäisten tekemien ryöstöjen määrä kasvaa Helsingissä. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000009654756.html>. Haettu 25.10.2023.

HS (2023b) Kolme nuorisopuukotusta viikon aikana – Täysin poikkeuksellista, arvioi asiantuntija. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000009443030.html>. Haettu 25.10.2023.

HS (2023c) Näin uusi eduskunta suhtautuu nuorten rangaistusten koventamiseen. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000009507663.html>. Haettu 25.10.2023.

HS (2023d) Suomen politiikka jakautuu entistä selvemmin blokkeihin. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009449502.html>. Haettu 31.12.2023.

Indermaur, David (2009) What Can We do to Engender a More Rational and Less Punitive Crime Policy? *European Journal on Criminal Policy and Research*, 15:1–2, 181–199. DOI: 10.1007/s10610-008-9096-1.

International Center for Transitional Justice (2009) What is Transitional Justice? <https://www.ictj.org/sites/default/files/ICTJ-Global-Transitional-Justice-2009-English.pdf>.

Jokinen, Arja (2016) Poliitikkojen puheet puntarissa: Kaupunginvaltuutettujen asunnottomuuspuheen retoriikka. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, 179–211.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (2016) Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, 268–210.

Kaakinen, Markus & Nuotio, Kimmo (2022) Katujengejä ei pidä sekoittaa nuorten katu- ja kouluväkivaltaan. <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000009271841.html>. Haettu 30.12.2023.

Kaakinen, Markus & Näsi, Matti (2021) Nuorisorikollisuus. Teoksessa Ilari Kolttola (toim.), *Rikollisuustilanne 2020: rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa*. Katsauksia 49/2021. Helsinki: Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, 179–198. <http://hdl.handle.net/10138/337259>.

Kivivuori, Janne & Aaltonen, Mikko & Näsi, Matti & Suonpää, Karoliina & Danielsson, Petri (2018) *Kriminologia: rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa*. Helsinki: Gaudeamus.

Kuusisto Mäkelä, Frida Emilia (2023) Rangaistuslajit. Teoksessa Frida Emilia Kuusisto Mäkelä & Chris Carling (toim.), *Seuraamusjärjestelmä 2021: Kontrollijärjestelmä tilastojen ja tutkimusten valossa*. Katsauksia 53/2023. Helsinki: Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, 59–100. <http://hdl.handle.net/10138/355643>.

Kääriäinen, Juha (2016) Suomalaisten rangaistusasetteet. *Yhteiskuntapolitiikka* 81:6, 619–631.

Laitinen, Ahti & Aromaa, Kauko (2005) *Rikollisuus ja kriminologia*. Tampere: Vastapaino.

Laki **nuorista** **rikoksentekeijöistä** 262/1940.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1940/19400262>. Haettu 24.10.2023.

Lastensuojelulaki 417/2007. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>. Haettu 24.10.2023.

Loeber, Rolf, Farrington, David P., Hipwell, Alison E., Stepp, Stephanie D., Pardini, Dustin & Ahonen, Lia (2015) Constancy and Change in the Prevalence and Frequency of Offending When Based on Longitudinal Self-reports or Official Records: Comparisons by Gender, Race, and Crime Type. *Journal of Developmental and Life-Course Criminology*, 1:2, 150–168.

Mascini, Peter & Houtman, Dick (2006) Rehabilitation and Repression: Reassessing their Ideological Embeddedness. *British Journal of Criminology*, 46:5, 822–836.

Nuorisolaki 1285/2016. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161285>. Haettu 24.10.2023.

Oikeusministeriö (2023a) Ohjelmatyö ja moniammatillinen tuki rikosten ehkäisyssä: Rikosten ennaltaehkäisyhankkeen 2020–2022 loppuraportti. Oikeusministeriön julkaisuja, mietintöjä ja lausuntoja 19:2023.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164998/OM_2023_19_ML.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Oikeusministeriö (2023b) Rikoksantorjuntatyön tehostaminen Suomessa: Esitys rikoksantorjunnan organisoinnista ja nuorisorikollisuuden vähentämisen koordinoinnista. Oikeusministeriön julkaisuja, selvityksiä ja ohjeita 30:2023.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165062/OM_2023_30_so.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Oikeusministeriö (2023c) Työryhmä valmistelemaan nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisia toimia. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410853/tyoryhma-valmistelemaan-nuoriso-ja-jengirikollisuuden-vastaisia-toimia>. Haettu 8.1.2024.

Paasonen, Jyri (2021) Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuuden ja valvontatyön ulkoinen arviointi. Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 2/2021.
https://www.rikosseuraamus.fi/material/collections/20210510163048/7QCVnaVHV/2021-2_Risen_turvallisuuden_ja_valvontatyon_ulkoinen_arviointi.pdf.

Pekkarinen, Elina (2015) Stadilaispojat, rikokset ja lastensuojelu: viisi tapaustutkimusta kuudelta vuosikymmeneltä. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Ross, Edward A. (1901a) Social control: A survey of the foundations of order. New York: Macmillan.

Ross, Edward A. (1901b) The vicissitudes of social control. *American Journal of Sociology* 6:4, 550–562.

Suomaa, Karoliina, Ellonen, Noora, Aaltonen, Mikko & Tyni, Sasu (2021) Vankien sosiaalinen integraatio. Teoksessa Sakari Kainulainen & Juho Saari (toim.), *Suomalainen vanki: Arjen rakenteet ja elämänlaatu vankilassa*. Tampere: Vastapaino.

Suoninen, Eero. Diskurssianalyysi. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menelmaopetus/kvali/teoreettis-metodologiset-viitekehukset/diskurssianalyysi/>. Haettu 3.10.2023.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2002) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Turunen, Jaakko (2015) Dialogi, politiikka ja väittely parlamentissa. *Idäntutkimus* 22:3, 69–75.

Tyni, Sasu (2011) Rikosseuraamusasiakkaiden uusintarikollisuus. Teoksessa Raino Lavikkala & Henrik Linderborg (toim.), Rikosseuraamustyön kehittämisen kysymyksiä. *Acta Poenologica* 2/2011. Vantaa: Rikosseuraamusalan koulutuskeskus, 153–174.

Valtioneuvosto (2023) Vahva ja välittävä Suomi: Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023. Valtioneuvoston julkaisuja 58:2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-763-8>.

Van Dijk, Teun A. (2000) Theoretical Background. Teoksessa Ruth Wodak & Teun A. van Dijk (toim.) *Racism at the Top: Parliamentary Discourses on Ethnic Issues in Six European States*. Klagenfurt: Drava, 13–30.

Villman, Emma (2022) Early release from prison with electronic monitoring: Hook for or hindrance to change? *Criminology & Criminal Justice* 0:0. DOI: 10.1177/17488958221080887.

YLE (2023a) Hämeen poliisi perusti nuorten väkivaltarikoksiin erikoistuneen tutkintaryhmän – yksinkertainen keino osoittautui tehokkaaksi. <https://yle.fi/a/74-20055227>. Haettu 25.10.2023.

YLE (2023b) Lounais-Suomen poliisi kertoo hälyttäviä lukuja nuorisoriikollisuudesta: Ryöstörikokset tuplaantuneet, pahoinpitelyissä myös kasvua. <https://yle.fi/a/74-20036726>. Haettu 25.10.2023.

YLE (2023c) Nuorten ryöstöpäilyt kasvaneet rajusti alkuvuonna – myös pahoinpitelyiden määrä lisääntynyt. <https://yle.fi/a/74-20045723>. Haettu 25.10.2023.

YLE (2023d) Pimeä vaatekauppa. <https://yle.fi/a/74-20052258>. Haettu 25.10.2023.

YLE (2023e) Sisäministeri esittää Suomeen tehostettuja ruumiintarkastuksia – Vihreiden Virta: Voi tulla haasteita perustuslain kanssa. <https://yle.fi/a/74-20050751>. Haettu 25.10.2023.

YLE (2023f) Sisäministeri Mari Rantanen nuorisoriikollisuuden taltuttamisesta: Yksi vaihtoehto on laskea ikäraja, jossa lapsi voidaan pidättää. <https://yle.fi/a/74-20054030>. Haettu 25.10.2023.

Liite 1: Välikysymys nuoriso- ja katujengirikollisuuden torjumisesta maahanmuutto- ja kriminaalipoliittisin keinoin.

Välikysymys VK 6/2022 vp

Onko hallitus tietoinen ennennäkemättömästä väkivalta-, ryöstö- ja jengirikollisuuden aallosta, joka näkyy Suomessa etenkin pääkaupunkiseudulla, mutta myös esimerkiksi Tampereen ja Turun seuduilla,

onko hallitus tietoinen siitä, että alle 15-vuotiaiden nuorten tekemissä väkivaltarikoksissa jo kymmenen prosenttia tapauksista on törkeitä tekemuotoja ja että tähän väkivaltaan usein liittyy uhrin alistamista,

tunnistaako hallitus katujengien toiminnan aktivoitumisen ja erityisesti siihen kiinteästi liittyvän huumekaupan, jossa katujengit käyttävät myyjinä myös alaikäisiä henkilöitä,

mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä, jotta kouluissa esiintyvä väkivalta ja sen uhka poistetaan ja jokaiselle lapselle, opettajalle ja muulle koulun henkilökuntaan kuuluvalla turvataan oppimis- ja työrauha,

tiedostaako hallitus maahanmuuttajataustaisten henkilöiden yliedustuksen sekä nuorison parissa yleistyneessä väkivalta- ja ryöstörikollisuudessa että katujengeissä,

näkeekö hallitus nuoriso- ja jengirikollisuuden lisääntymisellä yhteyden Suomessa viime vuosikymmenet harjoitettuun löyhään maahanmuuttopolitiikkaan ja yksilöä olemattomasti velvoittavaan kotouttamispolitiikkaan,

onko hallituksella valmiutta tiukentaa Suomen keskeiset maahanmuutto- ja kotoutumissäännökset samalle tasolle kuin muissa Pohjoismaissa, sillä nykyisellään etenkin oleskelulupien ja sosiaalietuuksien kriteerit poikkeavat huomattavasti keskeisistä verrokkimaista,

onko hallitus tutustunut Tanskan ja Ruotsin hallitusten jengirikollisuutta koskeviin kriminaalipoliittisiin linjanvetoihin, joissa korostuvat kovemmat rangaistukset ja poliisin rikostiedustelun toimivaltuuksien ja pakkokeinojen käytön lisääminen,

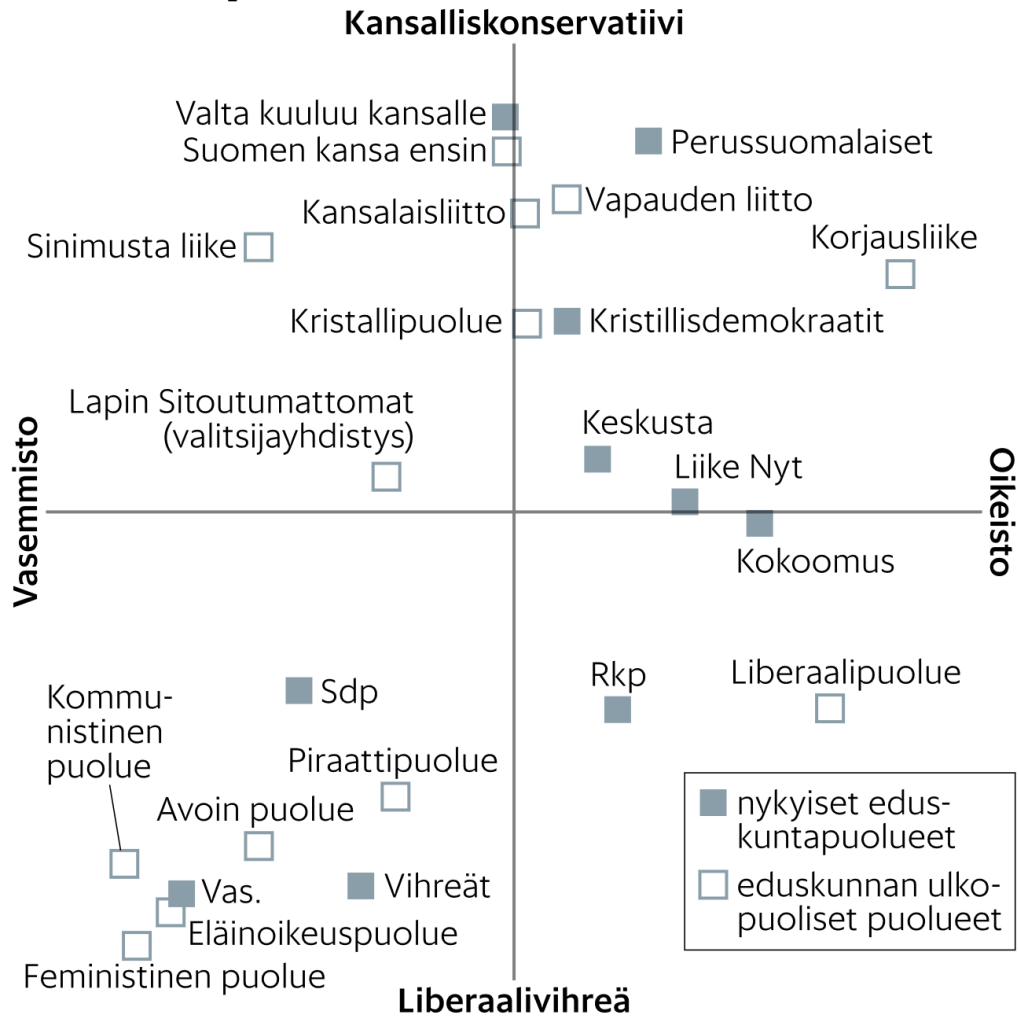
onko hallituksella valmiutta kiristää Suomessa kriminaalipolitiikkaa pohjoismaisten naapuriemme esimerkin mukaisesti muun muassa yleistä rangaistusasteikkoa kiristämällä, luopumalla paljousalennuksista, säätämällä rikoksen liittyminen katujengien välienselvittelyyn erilliseksi rikoksen koventamisperusteeksi, lisäämällä poliisin toimivaltuuksia ja rikoksiin syyllistyneiden ulkomaalaisten karkotusten helpottamisella,

onko hallitus valmis panostamaan jengirikollisuusilmiön torjumisen kannalta keskeisten viranomaisten, kuten poliisin ja lastensuojelun, resursseihin ja toimivaltuuksiin ja

mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä poliisin resurssien turvaamiseksi ja poliisien määrän lisäämiseksi?

**Liite 2: Suomen poliittisten puolueiden asettuminen poliittiselle kentälle
maaliskuussa 2023**

Kaikkien puolueiden mediaani



Koonneet: MIRO NURMELA / HS, JUHO SALMINEN / HS
Grafiikka: PETRI SALMÉN / HS, lähde: HS:n vaalikone